

Középiskolások pénzügyi kultúrájának felmérése

2013

Összefoglaló

Készítette:

Dr. Kovács Péter, egyetemi docens

Dr. Kosztopulosz Andreász, egyetemi docens

Dr. Révész Balázs, egyetemi docens

Dr. Kiss Gábor Dávid, adjunktus

Kincsesné Dr. Vajda Beáta, tanársegéd

Farkas Gergely, tanársegéd

Kazár Klára, tanársegéd

Kovács Eszter, pénzügy és számvitel szakos hallgató

Sápi Ákos, Econventio

Tartalomjegyzék

1. A vizsgálat kerete	3
1.1. Mintavétel.....	3
1.2. Mit mérünk?	4
1.3. Elemzési módszertan	5
2. Teszteredmények.....	5
2.1. Banki szolgáltatások.....	7
2.2. Megtakarítások és befektetések.....	14
2.3. Hitelezés	22
2.4. Biztosítás és nyugdíj.....	29
2.5. Munka világa.....	35
2.6. Általános gazdasági ismeretek	45
3. Econventio-index és attitúd-index.....	55
4. Összegzés, javaslatok	57

Kutatócsoportunk 2011 után immáron harmadik alkalommal vizsgálja középiskolások pénzügyi kultúráját, tudását. Ebben a tanulmányban a vizsgálat keretrendszerét, illetve az előzetes eredményeket, az egyes kérdésekre adott válaszokat ismertetjük. A mélyebb elemzések, illetve az elmúlt három év tapasztalatainak összegzését a közeljövőben megjelenő tanulmányokban kerülnek közzétételre.

1. A vizsgálat kerete

A vizsgálat célja a középiskolákban tanuló diákok pénzügyi kultúrájának, tudásának vizsgálata, a problémás, illetve hiányos ismerethalmazok feltárása, melyek a későbbi célzott pénzügyi fejlesztésekhez hozzájárul.

1.1. Mintavétel

Mivel Magyarországon 2013 évben 414 ezer diák tanult középiskolában nappali tagozaton (forrás: KSH), így az ő pénzügyi kultúrájuk vizsgálatát egy mintán végeztük el. A középiskolások elérését az iskolákon keresztül valósítottuk meg. A NEFMI közoktatási intézményi adatbázisát és az Econventio iskolahálózatát használtuk, melyből véletlenszerűen kiválasztunk iskolákat, ügyelve arra, hogy mind falvakból, városokból, megyei jogú városokból és a fővárosból is kerüljenek iskolák a mintába. Ez alapján az Econventio Közhasznú Egyesület felkeresett iskolákat, melyek közül több mint 100 csatlakozott a felméréshez. A kiválasztott és mintába került iskolák diákjai közül **12023 fő töltötte ki** a tesztet.

Az elemzéshez alkalmazandó statisztikai módszertan kiválasztása a változók mérési szintjén múlik. Mivel a feltett kérdések mindegyike kategorikus változónak tekinthető, így alkalmazható módszertanként a leíró statisztika, kereszttábla elemzés, továbbá hipotézisvizsgálat és becslésmélet alkalmazható.

Az Econventio teszt kitöltésére előzetes regisztráció után az Econventio Egyesület honlapján (www.econventio.hu) nyílt lehetőség, 2013 tavaszán. **Az adatfeldolgozás anonim adatokat tartalmazott.** A kérdőívben 40 kérdés szerepelt, melyet egy elektronikus felületen kellett kitölteni. A felületen a kitöltőnek egyszerre csak egy kérdés jelent meg, melyek megválaszolására összességében 30 perc állt rendelkezésre.

1.2. Mit mérünk?

A pénzügyi kultúrának nincs egységes meghatározása, azonban az egyes definícióknak van egy közös metszete, mely a pénz, illetve a pénzügyi termékek használatához, az ehhez szükséges információk beszerzéséhez, felhasználásához, pénzügyi döntések meghozatalához kötődik. Tehát a pénzügyi kultúra nem a pénzügyi termékekkel kapcsolatos definíciók ismeretét jelenti. **Ebből fakadóan a pénzügyi kultúra vizsgálatakor szükség van a cselekvőben lezajló döntéshozatal folyamatának megismerésére, hogy megérthessük, miként választ egyes termékeket és hogyan használja őket a későbbiekben.** Ehhez szükséges vizsgálnunk a célcsoport információforrásait (honnan tájékozódnak, pénzügyi döntések esetén kinek a tanácsaira kíváncsiak), esetleges preferenciáit (hirtelen kapnának egy nagyobb összeget, mit kezdenének vele, hogy viszonyulnak a megtakarításokhoz), számolási készségeit is. Tehát összességében a pénzügyi kultúra vizsgálatához egy komplex modell felállítása szükséges. Vizsgálatunkban összességében 6 témakört (**banki szolgáltatások, megtakarítások és befektetések, hitelezés, nyugdíj és biztosítás, munka világa, általános gazdasági ismeretek: infláció, adózás, ország kockázat**) vizsgáltunk. Minden blokk esetében vizsgáltuk a válaszadók attitűdjét, tudását, informáltságát és számolási készségét is. Az általunk eltervezett megközelítésben főleg gyakorlati kérdéseken keresztül vizsgáljuk a középiskolások pénzügyi attitűdjét és tudását.

A teszt, illetve ennek kérdései alapvetően két részből állnak össze: attitűd vizsgálati kérdésekből, illetve egy tudástesztből.

Mivel a jövő vállalkozóiról, jövő családalapítóiról beszélünk, az **attitűd vizsgálat** során fontos vizsgálni, hogy a célcsoport tagjainak a pénzügyi termékekhez, információkhoz való hozzáállását, aktualitásokról alkotott véleményét, ismereteit.

A **tudásteszt** részben, mintahogyan azt már többször hangsúlyoztuk, nem fogalmak definiálását kértük, hanem gyakorlat centrikus kérdéseket tettünk fel, illetve napi aktualitásokkal kapcsolatosan kérdeztünk. E részben minden kérdéshez több válaszalternatívát kínáltunk fel, melyből egy helyes. A kitöltőknek ki kellett választaniuk egy alternatívát, mindezt úgy, hogy vizsgálni tudjuk valós tudásuk, illetve, hogy a pénzügyi alapismeretekkel mennyire vannak tisztában.

Mivel számos esetben (például hitelkártya, tőzsde) a diákok nem rendelkeznek tapasztalatokkal, így felmerül a kérdés, hogy valóban a középiskolások tudását tükrözik-e a válaszok és nap csak tippeltek. E probléma megoldására, illetve e torzító tényező hatásának minimalizálása végett a tudásteszt részben egy „Nem tudom” válaszalternatívát is beépítettünk, a diákokat arra kérve, hogy ezt az alternatívát válasszák, ha nem tudják a kérdésre adandó helyes választ.

1.3. Elemzési módszertan

A válaszok kérdésenkénti kiértékelése leíró statisztikai segítségével történik, mely során megoszlásokat és diagramokat alkalmazhatunk. E technikával csak a válaszadókra vonatkozóan tehetünk kijelentéseket. Ha általánosítani szeretnénk, azaz a minta által reprezentált alapsokaságra is szeretnénk valamit állítani, akkor vizsgálnunk kell a hibahatárt is. Ezzel gyakorlatilag az alapsokaságra vonatkozóan adott válaszalternatívát választók arányát tudjuk megbecsülni adott valószínűség mellett.

Az egyes kérdések és a demográfiai tényezők kapcsolatára úgynevezett **keresztábra elemzést** végezhetünk. E vizsgálat alapján jelenthetjük ki, azt hogy két tényező között szignifikáns kapcsolat van, vagy nincs. Egy kapcsolat akkor tekinthető szignifikánsnak, ha a vizsgálat úgynevezett szignifikanciaszintje (sig) 0,05 alatti.

A középiskolások pénzügyi ismeretének jellemzésére megalkottuk az úgynevezett **Econventio-indexet**, melynek lényege, hogy mind a modell hat vizsgálati dimenzióját egy-egy 0-1 közötti számértékkel jellemezzük, mely gyakorlatilag az egyes dimenziókra adott helyes válaszok arányát jellemzi. Az Econventio-index a hat dimenzió jelzőszámainak összege 0-100 skálára vetítve. Ezzel az eljárással biztosítható, hogy a végeredményt nem befolyásolja az, hogy az egyes blokkokat különböző számú kérdéssel vizsgáltunk.

Emellett 2013-ban először egy **attitűd index** kifejlesztését is megpróbáltuk, mely ugyancsak 0-100 skálára vetítve jellemzi a középiskolás pénzügyi attitűdjének pozitív, illetve negatív voltát.

2. Teszteredmények

Tekintsük át az Econventio teszt eredményeit kérdésenként.

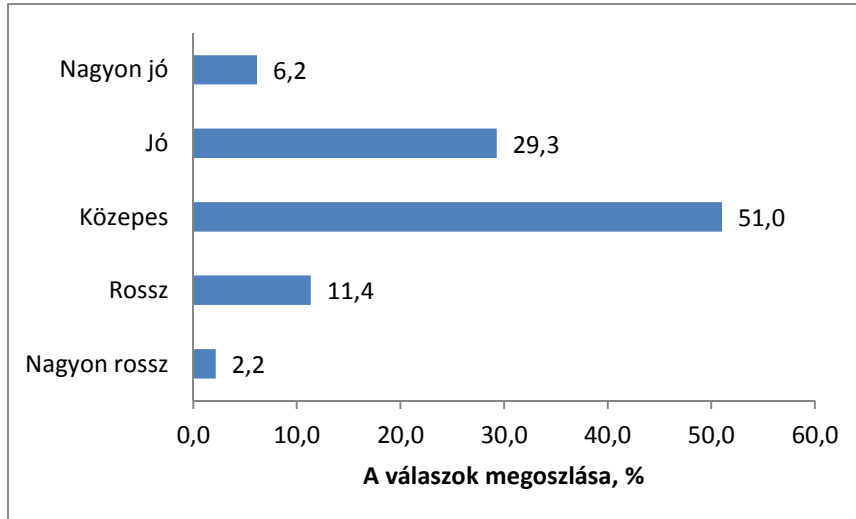
A kérdőívet kitöltő 12023 fő közel kétharmada 15 és 17 év közötti fiatal volt. A legkevesebb kitöltő 14 éves volt, a válaszadók csupán 5,8 százaléka. A mintában szerepelnek olyan diákok (7%) is, akik érettségi utáni képzésben vesznek részt valamely középiskola falain belül. A megkérdezettek 52 százaléka férfi és 48 százaléka nő.

A megkérdezettek 28,1 százaléka válaszolta azt, hogy kereskedelmi, gazdasági képzésben részesült, illetve, hogy korábban részesült pénzügyi oktatásban.

A teszt kezdetén arra kértük a diákokat, hogy osztályozzák saját pénzügyi tudásuk. A középiskolások 51,0 százaléka közepesnek, 29,3 százaléka jónak, 11,4 százaléka rossznak, és

csupán 6,2 százaléka nagyon jónak vélte pénzügyi tudását. Azok voltak legkevesebben, akik nagyon rosszra értékelték tudásukat, mindössze a válaszadók 2,2 százaléka (1. ábra).

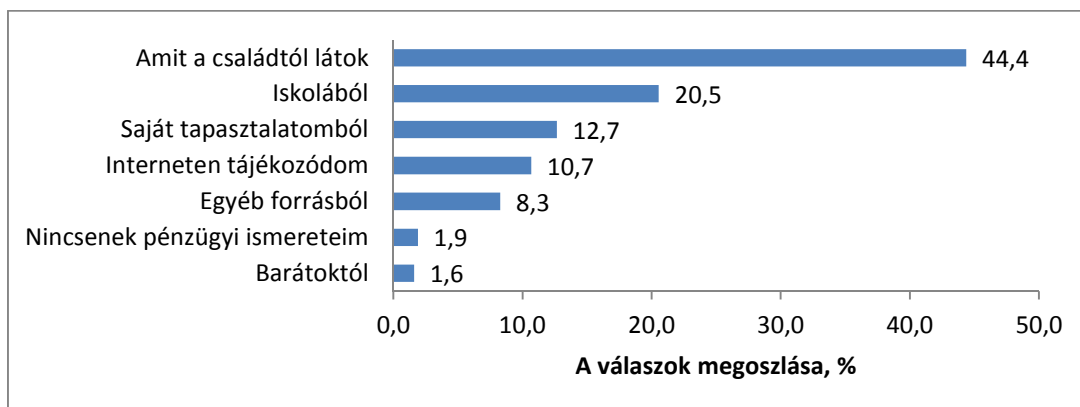
1. ábra Hányasra értékeled a pénzügyi tudásodat 1-től 5-ig?

Forrás: saját szerkesztés

A pénzügyi ismeretek forrására irányult a következő kérdés, amelyre 1996-ban válaszoltak. A válaszadók közt a legtöbben a családjuktól merítik legfőképpen pénzügyi ismereteiket, azaz az otthon látottakra próbálnak támaszkodni (44,4 százalék), az iskolából 20,5 százalékuk, saját tapasztalatból 12,7 százalékuk, az internetről 10,7 százalékuk, egyéb forrásból pedig 8,3 százalékuk szerez pénzügyi információkat. A középiskolások 1,9 százalékának saját bevallása szerint egyáltalán nincs pénzügyi ismerete. (2. ábra).

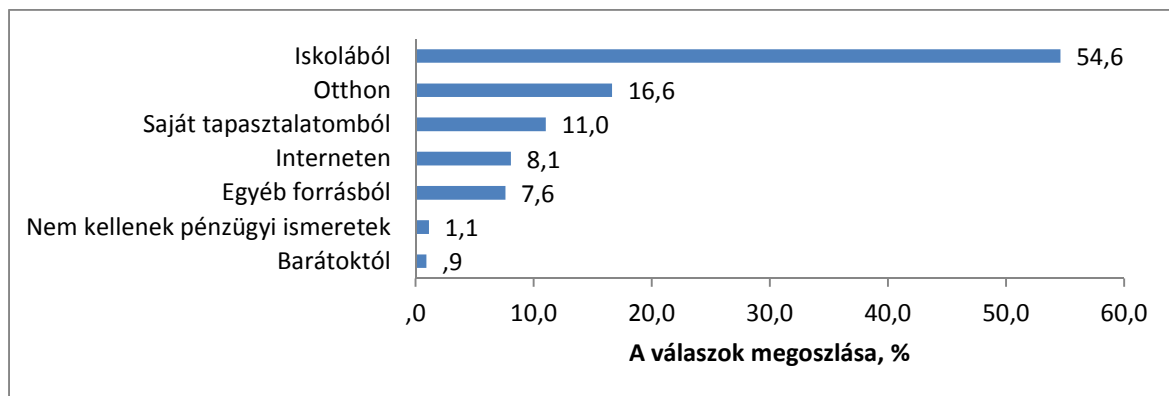
2. ábra Legfőképpen honnan merítet a pénzügyi ismereteid?

Forrás: saját szerkesztés

Arra a kérdésre vonatkozóan, hogy legfőképpen honnan kellene a mindennapi pénzügyekről informálódni, 11977 válasz érkezett. Erre a kérdésre legtöbben azt választották, hogy az iskolából (54,6 százalék). A válaszadók 16,6 százaléka mondta azt, hogy otthonról kellene a mindennapi pénzügyi információkat megszerezni, saját tapasztalatot 11,0 százalék választott, egyéb forrást 7,6 százalék jelölt meg. A legkevesebb választ most is a „nem kellene pénzügyi ismeretek” (1,1 százalék) és a „barátoktól” (0,9 százalék) kapta (3. ábra).

3. ábra Legfőképpen hol kellene mindennapi pénzügyekről többet megtudni?

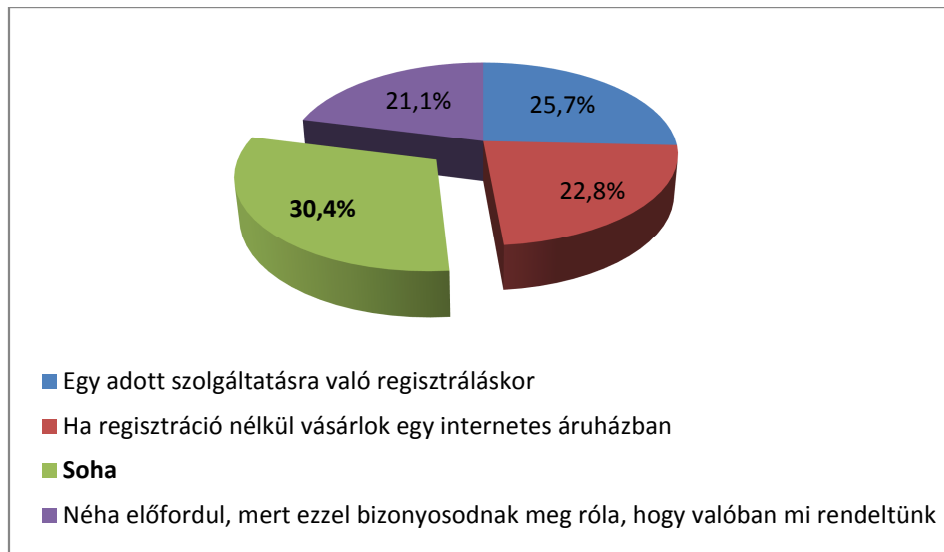
Forrás: saját szerkesztés

A következőkben a modell hat dimenziója mentén tekintjük át a válaszokat és az eredményeket.

2.1. Banki szolgáltatások

A kérdéskör a fiatalok banki ismereteire fókuszált. Az első kérdés arra irányult, hogy vajon tudják-e a válaszadók, hogy a bankkártya adatainkat semmilyen körülmények közt nem kéri el e-mailben megbízható internetes áruházak. A kérdésre 10223 érvényes válasz érkezett, és további 1720 fő a nem tudom választ jelölte meg. A 4. ábrán is jól látható, hogy az érvényes válaszolók 30,4 százaléka jelölte meg a helyes választ (Soha). Második legtöbb válasz (25,7 százalék) arra a lehetőségre érkezett, hogy egy adott szolgáltatásra való regisztráláskor elkérheti az internetes áruház a bankkártya adatainkat e-mailben. A válaszadók 22,8 százaléka gondolta úgy, hogy regisztráció nélküli vásárlás esetén, és 21,1 százaléka jelölte meg azt, hogy néha megrendelés megbizonyosodása céljából elkérhetik ezt az információt az áruházak.

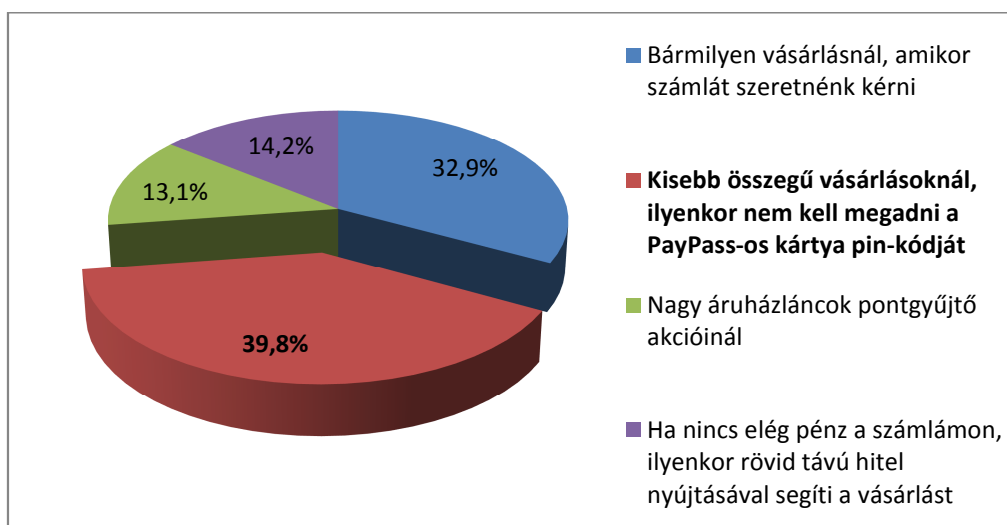
4. ábra Mikor kéri el a megbízható internetes áruházak a bankkártya adatainkat e-mailben?

Forrás: saját szerkesztés

A második kérdés a banki szolgáltatás témakörében a PayPass használatának ismertségére irányult. Erre a kérdésre 3619 fő válaszolta azt, hogy nem tudja, mi lehet az a PayPass, és 8304-en választottak a felsorolt lehetőségek közül. A legtöbb válaszoló a helyes megoldást választotta, szám szerint 39,8 százalékuk (kisebb összegű vásárlásoknál, ilyenkor nem kell megadni a PayPass kártya pin-kódját). A válaszadók 32,9 százaléka vélte úgy, hogy bármilyen vásárlásnál használhatjuk a PayPass-t, amikor számlát szeretnénk kérni. A másik két alternatívára a válaszok 14,2 százaléka (rövid távú hitelnyújtás a kapcsolódó számlánkhöz) és 13,1 százaléka (nagy áruházláncok pontgyűjtő akcióinál) érkezett (5. ábra).

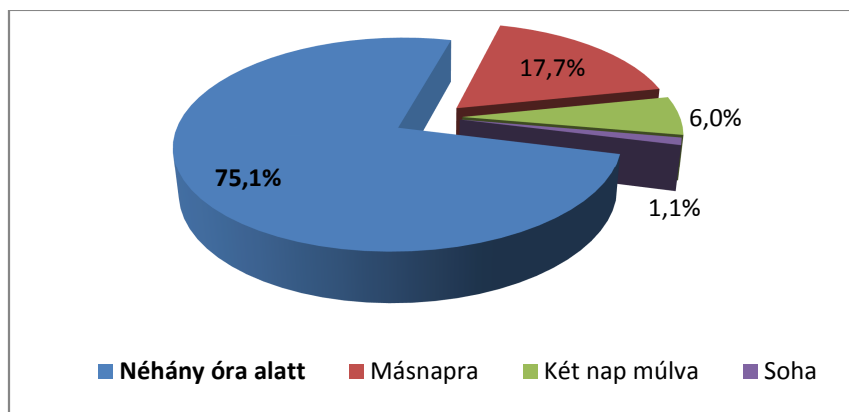
5. ábra Mikor lehet használni a PayPass-t?

Forrás: saját szerkesztés

A következő kérdés a banki átutalások idejére vonatkozott.

6. ábra Hétfő reggel fél 8-kor számítógépen elektronikus banki átutalást végzel. Mennyi idő alatt érkezik meg a pénz az átutalást fogadó bankszámlájára?

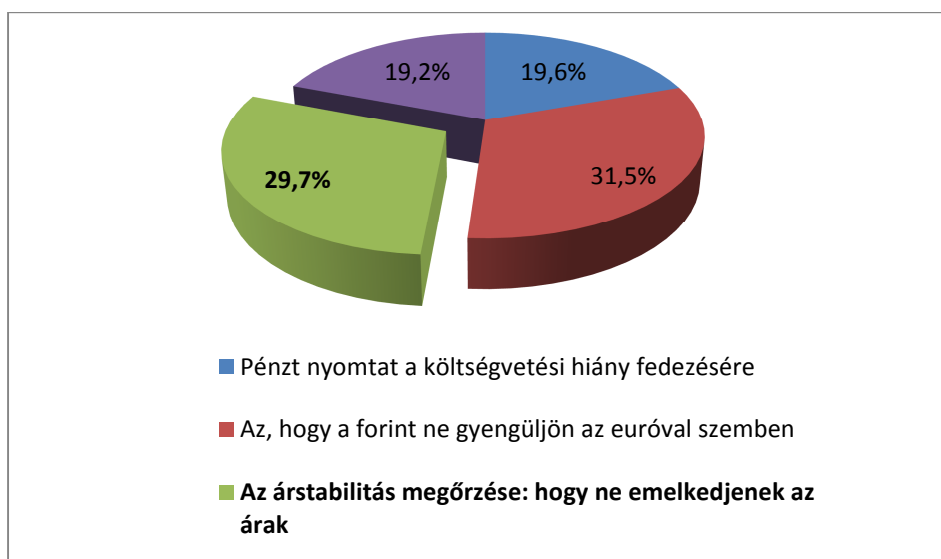

Forrás: saját szerkesztés

A diákok közül 983 kitöltő választotta a „nem tudom” válaszlehetőséget, és 10920 jelölte meg valamely opciót. Ezek közt is volt bizalmatlanabb válaszoló, hiszen 1,1 százalékuk szerint soha nem érkezik meg a pénz egy banki átutalás alkalmával a fogadó bankszámlájára, 6,0 százalék szerint csak két nap múlva, 17,7 százalék szerint másnapra. A válaszadók 75,1 százaléka azonban a helyes választ jelölte meg, vagyis hogy az átutalás néhány óra alatt teljesül (nyitvatartási időben, például hétfő reggel fél 8 után) (6. ábra).

Kíváncsiak voltunk, vajon a kitöltők mennyire ismerik a Magyar Nemzeti Bank elsődleges célját. 10411 érvényes válasz érkezett, továbbá 1481-en választották a „nem tudom” alternatívát. A válaszadó 10411 főnek csak a 29,7 százaléka tudta a helyes választ, vagyis hogy az elsődleges cél az árstabilitás. Ennél többen gondolták úgy, hogy az elsődleges cél az, hogy a forint ne gyengüljön az euróval szemben (31,5%). Amint az a 7. ábráról is leolvasható, közel azonos arányban választották a diákok a költségvetési hiány fedezésére történő pénznyomtatást (19,6%), illetve a könnyen elérhető lakossági hitel biztosítását (19,2%).

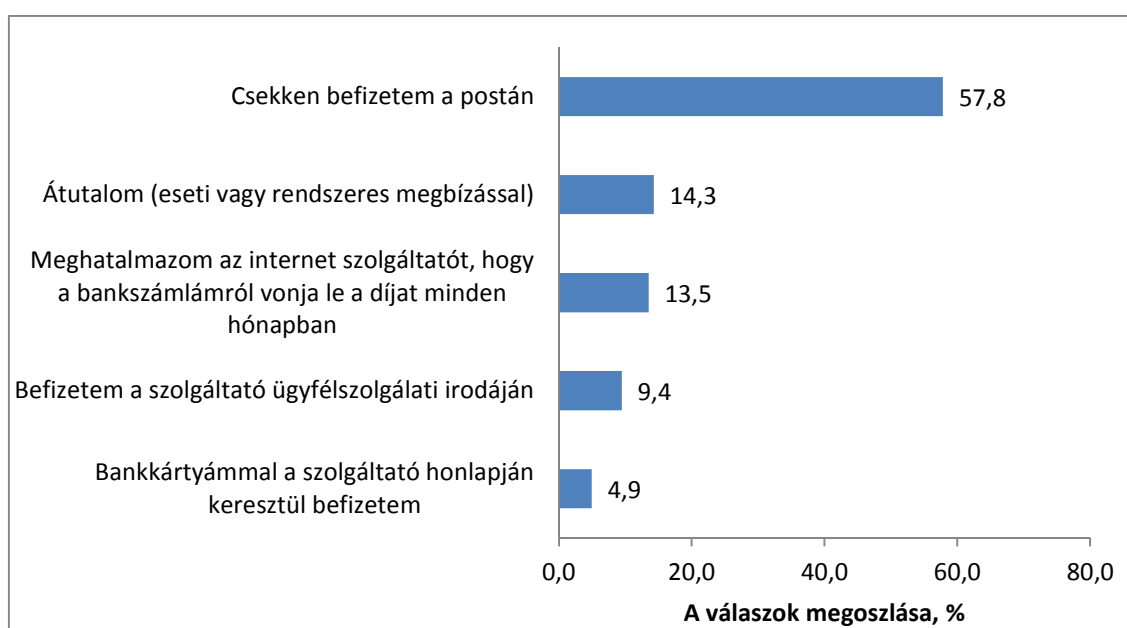
7. ábra Mi a Magyar Nemzeti Bank elsődleges célja?

Forrás: saját szerkesztés

A következő kérdés az előfizetések kifizetésének módjára irányult. A kérdésre 11875 válasz érkezett, és a válaszolók kiugró hányada, 57, 8 százaléka a hagyományos postai csekkbefizetés mellett döntött, amit a 15. ábra is szemléltet. Az eseti vagy rendszeres átutalási megbízást 14,3 százalék, a szolgáltató megbízását a díjlevonásról 13, 5 százalék, a szolgáltató ügyfélszolgálati irodáján befizetést 9,4 százalék, illetve a szolgáltató honlapján keresztül bankkártyás befizetést csak 4,9 százalék választaná (8. ábra).

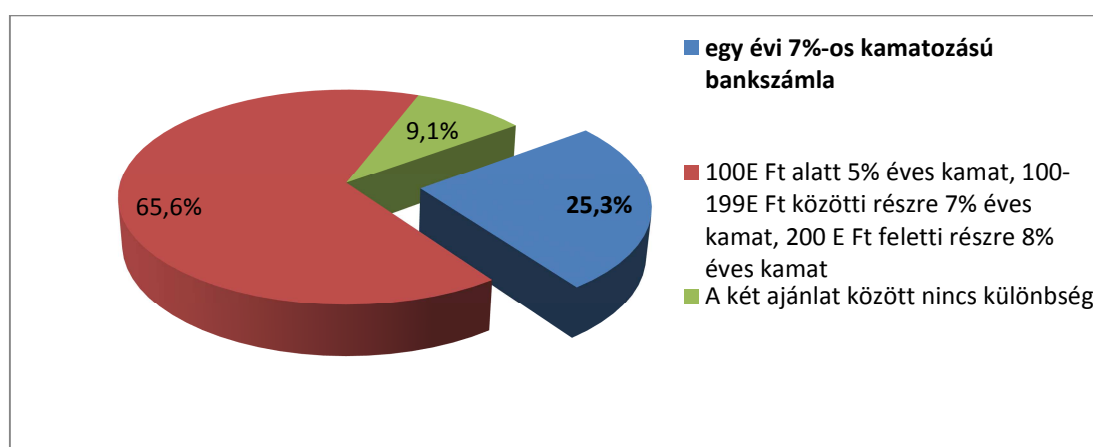
8. ábra Havi internet előfizetést kell kifizetned. Mit teszel?

Forrás: saját szerkesztés

A következő kérdésben két ajánlat közül kellett kiválasztani a kitöltőknek a kedvezőbbet. 1455 fő nem tudott erre a kérdésre válaszolni, így 10407 válaszoló választását tudtuk elemezni. Közülük is csak 25,3 százalék jelölte meg a helyes választ, vagyis az egy évi 7 százalékos kamatozású bankszámlát. A többi válaszadó jelentős része (65,6 százalék) a másik ajánlatot vélte kedvezőbbnek, a sávos kamatozású konstrukciót. A válaszadók 9,1 százaléka szerint a két ajánlat közt nincs különbség (9. ábra).

9. ábra Bankszámlán szeretnél elhelyezni 1 évre 250.000 forintot. Az alábbi két ajánlat közül melyikkel jársz jobban?

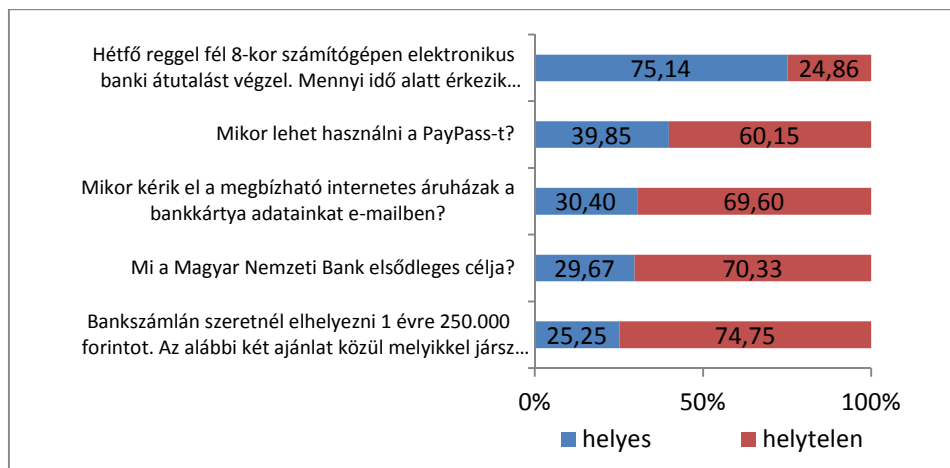

Forrás: saját szerkesztés

Összegezve, ebben a témakörben öt olyan kérdés volt, amelyre létezett helyes illetve helytelen válasz, így a legtájékozottabbak 5 pontot is szerezhettek a banki szolgáltatás témakörében, ez azonban csak a megkérdezettek 0,8 százalékának sikerült. A kitöltők 5,1 százaléka 4 pontot; 16,3 százaléka 3 pontot; 31, 2 százaléka 2 pontot; 33,1 százaléka 1 pontot, és a 13,4 százaléka egy pontot sem szerzett ebben a témakörben.

A **helyes válaszok aránya** a válaszadók közt a banki átutalás teljesítési idejénél volt a **legnagyobb**, mintegy 75,14 százalék. A **legrosszabb arányban** eltalált kérdés pedig a két különböző kamatozású ajánlat összehasonlítása volt, itt a helyesen válaszolók aránya csupán 25,25 százalék volt (10. ábra).

10. ábra A helyes és helytelen válaszok megoszlása a banki szolgáltatás témakörben

Forrás: saját szerkesztés

A banki szolgáltatás kérdéskörben a helyes válaszokra kapott **pontszámok** átlaga a **nemek** közt enyhén különbözőnek tekinthető. A nők esetében a megszerzett pontok átlaga 1,65 pont lett, amittől az egyes nők pontjai átlagosan 1,09 ponttal térnek el. A férfiak esetében a megszerzett pontok átlaga magasabb, 1,73 pont lett, amittől az egyes férfiak pontjai átlagosan 1,11 ponttal térnek el.

A banki szolgáltatási témakörben **szerzett pontszámok** és a **pénzügyi tudás** értékelésével kapcsolatban megfogalmazható, hogy a pénzügyi tudás vélt mértéke alapján képzett csoportokban a szerzett pontok átlaga tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. Azok körében volt a szerzett pontok átlaga legalacsonyabb (1,27 pont), akik a pénzügyi tudásukat nagyon rossznak értékelték. Érdekes eredmény, hogy a megszerzett pontok átlaga azon csoportban volt legmagasabb, akik a pénzügyi tudásukat jónak vélték, nem pedig abban a csoportban, akik nagyon jónak. Míg a pénzügyi tudásukat nagyon jónak véltő válaszadók átlagosan 1,77 pontot szereztek, addig a jónak véltő válaszadók átlagosan 1,81 pontot. Ebben a két kategóriában volt a legmagasabb a szerzett pontok szórása: a pénzügyi tudásukat jónak véltő kitöltők pontjai átlagosan 1,13 ponttal térnek el az 1,81-es átlagpontszámtól, és a nagyon jónak véltő kitöltők pontjai átlagosan 1,18 ponttal térnek el az 1,77-es átlagpontszámtól.

A banki szolgáltatási témakörben szerzett **pontszámok** és a **képzési területtel** kapcsolatban megfogalmazható, hogy a képzési terület alapján képzett csoportokban a szerzett pontok átlaga tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. A kereskedelmi, gazdasági képzésben részesülők esetén a szerzett pontok átlaga és szórása is magasabb volt. Ebben a

csoportban az átlagosan szerzett pont 1,83 volt, amelytől az egyes kereskedelmi, gazdasági képzésben részesülők pontjai átlagosan 1,15 ponttal térnek el. Az egyéb képzésben résztvevők átlagpontja 1,64 pont lett, amelytől az egyes egyéb képzésben részesülők pontjai átlagosan 1,08 ponttal térnek el.

A banki szolgáltatási témakörben szerzett **pontszámok** és a **pénzügyi ismeretek forrásával** kapcsolatban megfogalmazható, hogy a pénzügyi ismeretek forrása alapján képzett csoportokban a szerzett pontok átlaga tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. Azok a kitöltők szereztek átlagosan a legtöbb pontot (1,96 pont), akik a pénzügyi ismereteiket legfőképp az iskolában szerezték meg. Ettől az 1,96 ponttól az egyes pénzügyileg legfőképp iskolából tájékozódó válaszadók átlagosan 1,18 ponttal térnek el. Azok is relatív magas átlagpontot értek el a témakörben (1,94 pont), akik azt nyilatkozták, hogy legfőképp az interneten tájékozódnak a pénzügyekről. Ezen csoport átlagpontjától (1,94 pont) az egyes pénzügyekről legfőképp internetről informálódó válaszadók pontjai átlagosan 1,15 ponttal térnek el. Átlagosan a legkevesebb pontot azok szerezték, akiknek véleményük szerint nincsenek pénzügyi ismereteik. Ez esetben a szerzett pontok átlaga csupán 1,07 pont volt, amelytől az egyes véleményük szerint pénzügyi ismerettel nem rendelkező válaszadók pontjai átlagosan 0,99 ponttal térnek el

A banki szolgáltatások témakörnél megfogalmazható, hogy az egyes **korcsoportokban** a szerzett **pontok** átlaga tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. A legalacsonyabb átlagpontot a 15 éveseknek sikerült elérniük, csupán 1,50 pontot, a legjobb teljesítményt a 19 év felettek érték el, ahol az átlagpontszám 2,09 lett, amelytől az egyes 19 év feletti válaszolók eredményei átlagosan 1,28 ponttal térnek el. Jól teljesítettek továbbá a 19 évesek, hiszen szerzett pontjainak átlaga 1,99 pont volt, amelytől az egyes 19 évesek pontjai átlagosan 1,16 ponttal térnek el. (1. táblázat).

1. táblázat A banki szolgáltatások témakörben szerzett pontszámok

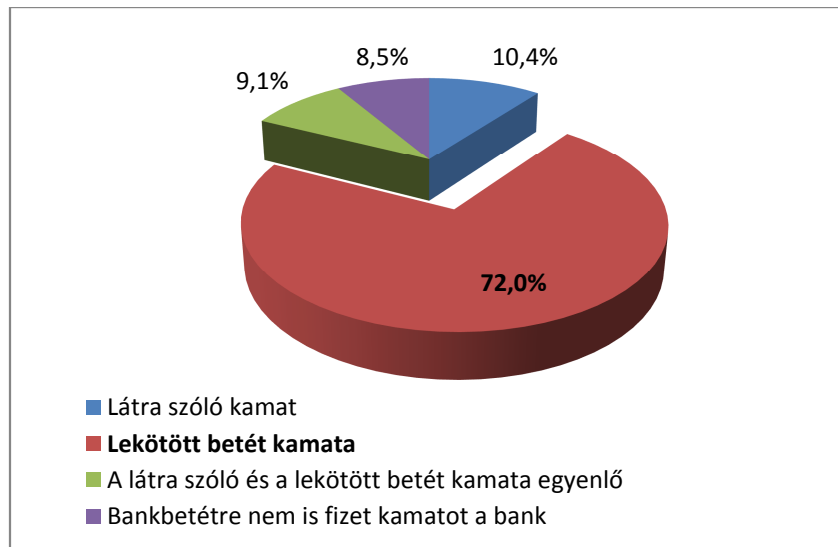
Pénzügyi tudás	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Nagyon rossz	1,27	1,07
Rossz	1,55	1,08
Közepes	1,67	1,07
Jó	1,81	1,13
Nagyon jó	1,77	1,18
Képzési terület	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Kereskedelmi, gazdasági	1,83	1,15
Egyéb	1,64	1,08
Pénzügyi ismeretek forrása	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Iskolából	1,96	1,18
Interneten tájékozódok	1,94	1,15
Egyéb forrásból	1,64	1,06
Saját tapasztalatomból	1,63	1,08
Amit a családtól látok	1,58	1,03
Barátoktól	1,54	1,13
Nincsenek pénzügyi ismereteim	1,07	0,99
Életkor, év	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
14	1,52	1,01
15	1,50	1,01
16	1,55	1,05
17	1,72	1,09
18	1,87	1,12
19	1,99	1,16
19 felett	2,09	1,28

Forrás: saját szerkesztés

2.2. Megtakarítások és befektetések

A megtakarítások és befektetések témakörben az első kérdés a látra szóló és lekötött betéti kamat nagysága közti különbségre irányult. A kérdésre 9412 érvényes válasz érkezett, és további 2440 kitöltő választotta a „nem tudom” opciót. A válaszadók 72,0 százaléka válaszolt helyesen, vagyis azt, hogy a lekötött betét kamata magasabb, mint a látra szóló betété. A válaszadók 10,4 százaléka szerint a látra szóló kamat a magasabb, 9,1 százaléka szerint a két betét kamata egyenlő, és 8,5 százaléka szerint a bankbetétre nem is fizet kamatot a bank (11. ábra).

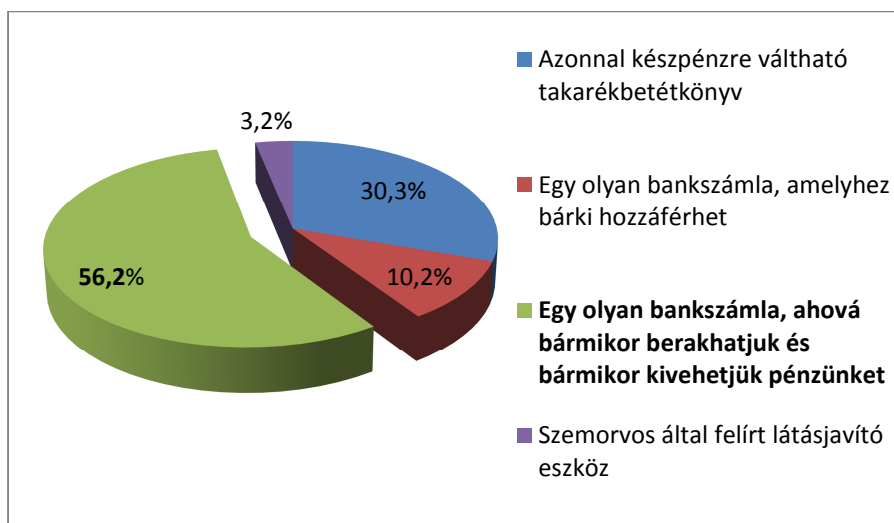
11. ábra Egy bankszámlán tartott pénzre kamatot fizet a bank. Melyik kamat a magasabb?

Forrás: saját szerkesztés

A következő kérdés arra irányult, hogy vajon a megkérdezettek tudják-e, mi az a látra szóló betét. A kérdésre 9395 fő válaszolt, és további 2432 fő mondta azt, hogy nem tudja. Az érvényes válaszadók 56,2 százaléka a helyes válaszlehetőséget választotta (egy olyan bankszámla, ahová bármikor berakhatjuk, és bármikor kivehetjük pénzünket). A válaszolók 30,3 százaléka úgy vélte, hogy a látra szóló betét egy azonnal készpénzre váltható takarékbetétkönyv, további 10,2 százaléka szerint egy olyan bankszámla, amelyhez bárki hozzáférhet, és 3,2 százaléka szerint szemorvos által felírt látásjavító eszköz (12. ábra).

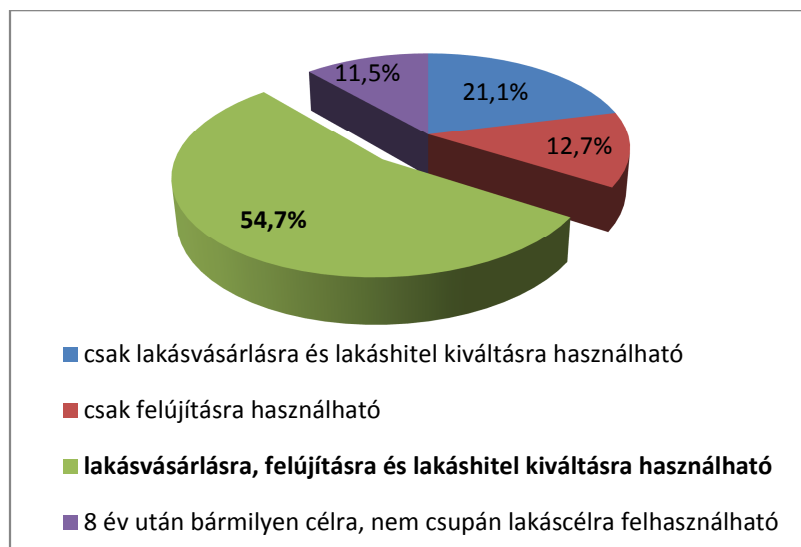
12. ábra Mi az a látra szóló betét?

Forrás: saját szerkesztés

A következő kérdés témája a lakástakarék-pénztári megtakarítás lehetséges felhasználása volt. Erre a kérdésre 10043 megkérdezett adott érvényes választ, további 1790 fő azt válaszolta, hogy nem tudja a helyes választ. A 13. ábráról látható, hogy a válaszadók 54,7 százaléka helyes választ adott (lakásvásárlásra, felújításra és lakáshitel kiváltására használható). A válaszadók 21,1 százaléka szerint csak lakásvásárlásra és lakáshitel kiváltásra használható, 12,7 százaléka szerint csak felújításra, és 11,5 százaléka szerint 8 év után bármilyen célra, nem csupán lakáscélra használható fel.

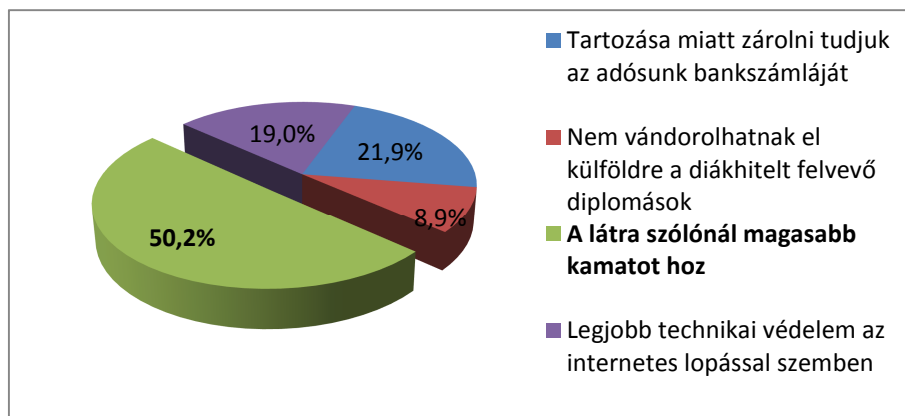
13. ábra Az államilag támogatott lakástakarék-pénztári megtakarítás...

Forrás: saját szerkesztés

A következő kérdés a banki lekötés előnyeiről alkotott véleményt vizsgálta. A kérdésre 10138 válasz érkezett, további 1675 választotta a „nem tudom” válaszlehetőséget. Az érvényes válaszolók 50,2 százaléka válaszolt helyesen (magasabb kamatot hoz). A válaszadók 21,9 százaléka szerint az adóssunk számláját tartozása miatt zárolni tudjuk, 19,0 százaléka szerint a legjobb technikai védelem internetes lopással szemben, 8,9 százaléka szerint a diákhitelt felvevő diplomások nem vándorolhatnak el külföldre (14. ábra).

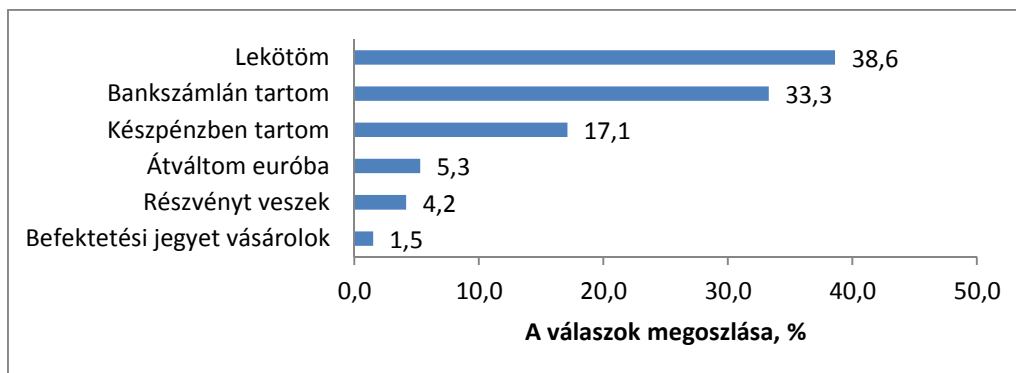
14. ábra Mi az előnye a banki lekötésnek?

Forrás: saját szerkesztés

A következő kérdés így szólt: „Diákmunkával keresel 50.000 forintot, amit tandíjra akarsz félretenni: mihez kezdesz vele?” A kérdésre 11800 fő válaszolt, akik 38,6 százaléka lekötné, 33,3 százaléka bankszámlán tartaná, 17,1 százaléka készpénzben tartaná, 5,3 százaléka átváltaná euróba, 4,2 százaléka részvényt venne, és 1,5 százaléka befektetési jegyet vásárolna, azaz a diákoknak kevesebb, mint fele gondolkodott valamilyen befektetési formában (15. ábra).

15. ábra Diákmunkával keresel 50.000 forintot, amit tandíjra akarsz félretenni: mihez kezdesz vele?

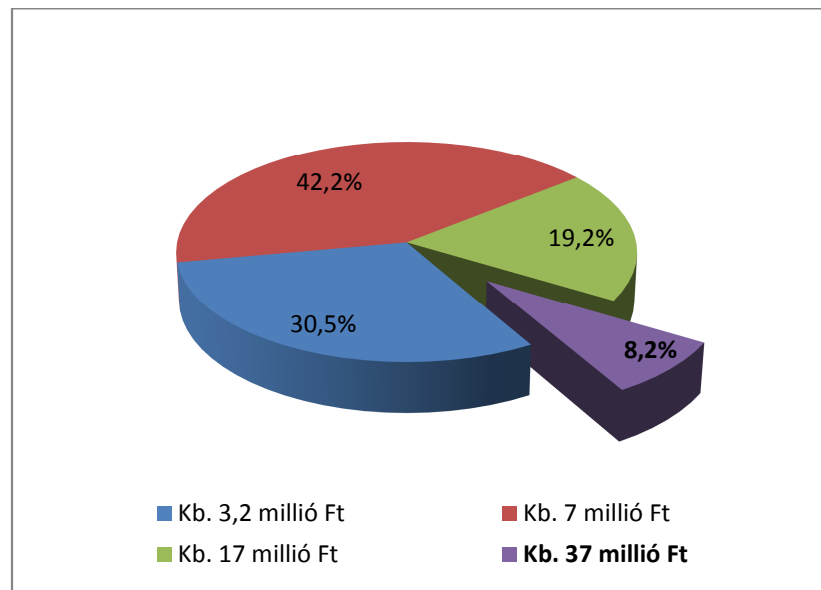

Forrás: saját szerkesztés

A következő kérdés esetén arra vártuk a választ, hogy mekkora lesz annak a megtakarításnak az összege, amelynél 20 éven át 200.000 forintot teszünk félre, 20% éves hozam mellett. 1430 megkérdezett választotta azt a lehetőséget, hogy nem tudja megbecsülni, és további 10351 fő érvényes választ adott a kérdésre. Közülük csupán 8,2 százalék válaszolt helyesen (kb. 37 millió forint). A válaszolók közül legtöbben (42,2 százalék) kb. 7 millió

forintra becsülték a megtakarítás összegét, 30,5 százalék 3,2 millió forintra, és 19,2 százalék 17 millió forintra (16. ábra).

16. ábra Tétélezzük fel, hogy egy befektetési számlán 10 éven át félreteszél évi 100.000 forintot, melynek 10% az éves hozama, így a végén körülbelül 1,6 millió forintod lesz. Mit gondolsz, mekkora lesz a megtakarításod összege, ha 20 éven át 200.000 forintot teszel félre, melynek 20% az éves hozama?

Forrás: saját szerkesztés

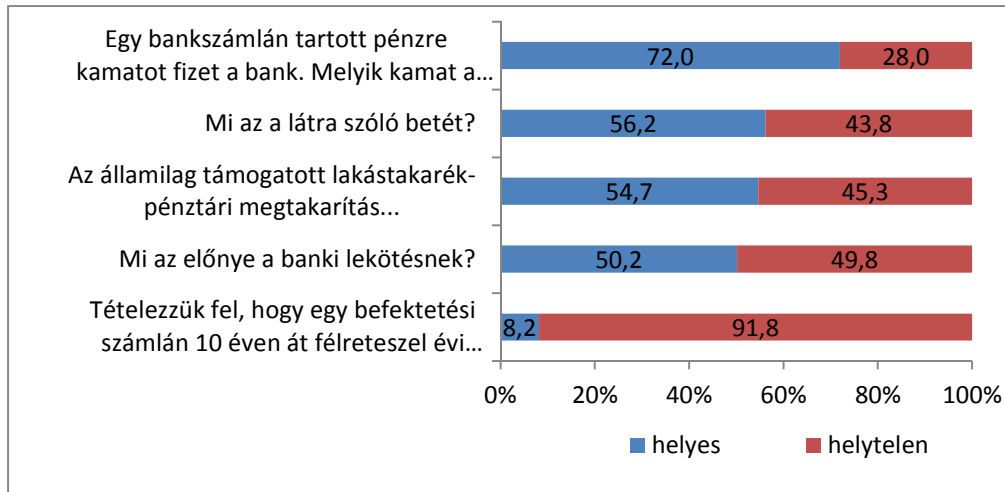
A válaszok arra utalnak, hogy a diákok nincsenek tisztában a kamatos kamatszámítással, illetve számítási módusként nem is gondolnak az alkalmazására.

Összegezve, ebben a témakörben 5 olyan kérdés volt, amelyre helyes-helytelen válaszok adhatók, így a témakörben a legügyesebbek 5 pontot gyűjthettek össze, ami a kitöltők csupán 0,8 százalékának sikerült. A 43. ábra is mutatja, hogy a megkérdezettek 11,7 százaléka 4 pontot szerzett, 23,0 százaléka 3 pontot, 26,4 százaléka 2 pontot, 22,8 százaléka 1 pontot és 15,3 százalék nem szerzett egy pontot sem.

A **helyes válaszok arányát** vizsgálva, ebben a témakörben a lekötött betétre és a látra szóló betétre járó kamatot összehasonlító kérdésre érkezett a **legnagyobb** arányban helyes válasz, 72,0 százalék. A helyes válaszok aránya az utolsó kérdésre volt kiugróan a **legalacsonyabb** (mekkora lesz annak a megtakarításnak az összege, amelynél 20 éven át 200.000 forintot

teszünk félre, 20% az éves hozammal), a válaszadók csupán 8,2 százaléka választotta a helyes megoldást (17. ábra).

17. ábra A helyes és helytelen válaszok megoszlása a megtakarítási és befektetési témakörben

Forrás: saját szerkesztés

A témakörben a válaszadók átlagosan 1,95 pontot szereztek, amelytől az egyes válaszadók pontjai átlagosan 1,27 ponttal térnek el.

Ebben a modulban **szerezett pontok átlagát** megvizsgáltuk a **nemek** között, azonban szignifikáns különbséget nem fedeztünk fel. A férfiak által szerzett pontok átlaga 1,97 pont, amelytől az egyes férfiak pontjai átlagosan 1,29 ponttal térnek el. A nők körében az átlagpont 1,93 pont lett, amelytől az egyes nők pontjai átlagosan 1,25 ponttal térnek el.

A megtakarítási és befektetési témakörben szerzett **pontszámok** és a **pénzügyi tudás** értékelésével kapcsolatban megfogalmazható, hogy a pénzügyi tudás vélt mértéke alapján képzett csoportokban a szerzett pontok átlaga tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. Azok körében volt a szerzett pontok átlaga legalacsonyabb (1,39 pont), akik a pénzügyi tudásukat nagyon rossznak értékelték. Érdekes eredmény, hogy a megszerzett pontok átlaga azon csoportban volt legmagasabb, akik a pénzügyi tudásukat jónak vélték, nem pedig abban a csoportban, akik nagyon jónak. Míg a pénzügyi tudásukat nagyon jónak vélő válaszadók átlagosan 2,00 pontot szereztek, addig a jónak vélő válaszolók átlagosan 2,14 pontot. A pénzügyi tudásukat nagyon jónak vélők körében volt a legmagasabb a szerzett

pontok szórása: ebben a csoportban az egyes szerzett pontok átlagosan 1,35 ponttal térnek el a nagyon jónak vélt pénzügyi tudású kitöltők átlagpontszámától.

A megtakarítási és befektetési témakörben szerzett **pontszámok** és a **képzési területtel** kapcsolatban megfogalmazható, hogy a képzési terület alapján képzett csoportokban a szerzett pontok átlaga tekintetében enyhe különbségek fedezhetők fel. A kereskedelmi, gazdasági képzésben részesülők esetén a szerzett pontok átlaga magasabb volt. Ebben a csoportban az átlagosan szerzett pont 2,11 volt, amelytől az egyes kereskedelmi, gazdasági képzésben részesülők pontjai átlagosan 1,27 ponttal térnek el. Az egyéb képzésben résztvevők átlagpontja 1,89 pont lett, amelytől az egyes egyéb képzésben részesülők pontjai átlagosan 1,26 ponttal térnek el.

A megtakarítási és befektetési témakörben szerzett **pontszámok** és a **pénzügyi ismeretek forrásával** kapcsolatban megfogalmazható, hogy a pénzügyi ismeretek forrása alapján képzett csoportokban a szerzett pontok átlaga tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. Azok a kitöltők szereztek átlagosan a legtöbb pontot (2,21 pont), akik a pénzügyi ismereteiket legfőképp az iskolában szerezték meg. Ettől az 2,21 ponttól az egyes pénzügyileg legfőképp iskolából tájékozódó válaszadók átlagosan 1,26 ponttal térnek el. Azok is relatíve magas átlagpontot értek el a témakörben (2,20 pont), akik azt nyilatkozták, hogy legfőképp az interneten tájékozódnak a pénzügyekről. Ezen csoport átlagpontjától (2,20 pont) az egyes pénzügyekről legfőképp internetről informálódó válaszadók pontjai átlagosan 1,26 ponttal térnek el. Átlagosan a legkevesebb pontot azok szerezték, akiknek véleményük szerint nincsenek pénzügyi ismereteik. Ez esetben a válaszadók átlagosan csupán 1,14 pontot szereztek, amelytől az egyes véleményük szerint pénzügyi ismerettel nem rendelkező válaszadók pontjai átlagosan 1,14 ponttal térnek el.

A megtakarítási és befektetési kérdéskörben megállapítható, hogy az egyes **korcsoportokban** a szerzett **pontok** átlaga tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. A legidősebbek, vagyis a 19 év felettiak teljesítettek a legjobban, átlagosan 2,21 pontot értek el, amelytől az egyes 19 évnél idősebb válaszadók pontjai átlagosan 1,28 ponttal térnek el. Hasonlóan jól teljesítettek a 18 és 19 éves kitöltők is, rendre átlagosan 2,15 és 2,17 pontot értek el, amely átlagpontszámoktól az egyes adott korosztályba tartozók eredményei átlagosan 1,26 ponttal térnek el. A 14 és 15 évesek teljesítménye volt a leggyengébb a témakörben, mindkét korosztály átlagteljesítménye 1,80 pont lett (2. táblázat).

2. táblázat A megtakarítás és befektetés témakörben szerzett pontszámok

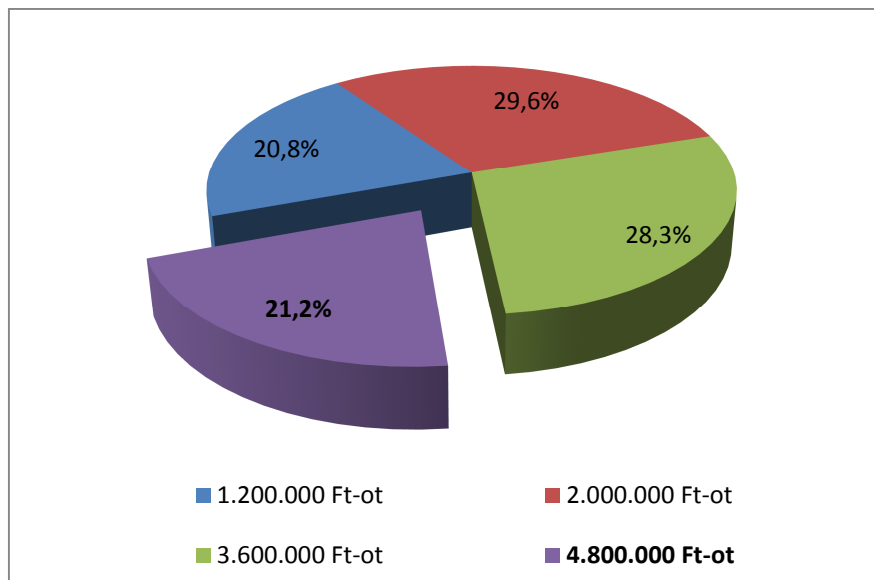
Nem	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
nő	1,93	1,25
férfi	1,97	1,29
Pénzügyi tudás	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Nagyon rossz	1,39	1,22
Rossz	1,70	1,24
Közepes	1,92	1,26
Jó	2,14	1,25
Nagyon jó	2,00	1,35
Képzési terület	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Kereskedelmi, gazdasági	2,11	1,27
Egyéb	1,89	1,26
Pénzügyi ismeretek forrása	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Iskolából	2,21	1,26
Interneten tájékozódok	2,20	1,26
Saját tapasztalatomból	1,90	1,28
Amit a családtól látok	1,87	1,24
Egyéb forrásból	1,85	1,26
Barátoktól	1,60	1,21
Nincsenek pénzügyi ismereteim	1,14	1,14
Életkor, év	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
14	1,80	1,27
15	1,80	1,23
16	1,82	1,25
17	2,00	1,29
18	2,15	1,26
19	2,17	1,26
19 felett	2,21	1,28

Forrás: saját szerkesztés

2.3. Hitelezés

A hitelezés témakörében az első kérdésben egy hitelkonstrukció esetén kellett a kitöltőknek kiszámolniuk, összesen mennyit kellene visszafizetniük.

18. ábra Felveszel 1 millió Ft hitelt 20 évre, 20% éves kamatra. Összesen mennyit fogsz visszafizetni?

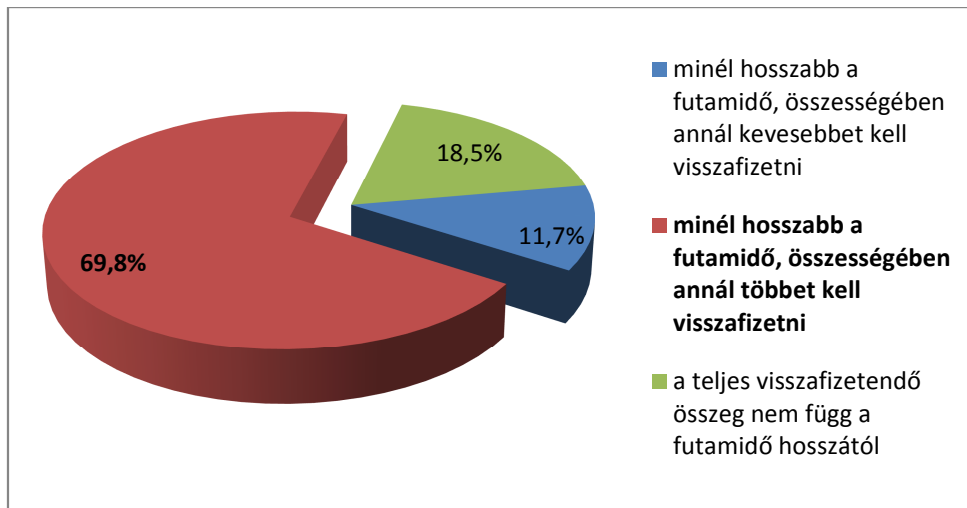

Forrás: saját szerkesztés

11767 érvényes válasz érkezett a kérdésre, amelynek csak a 21,2 százaléka volt helyes (4.800.000 Ft). A legtöbben 2 millió forintot számoltak, a válaszadók 29,6 százaléka. 28,3 százalékuk 3,3 millió forintot számolt, és 20,8 százalékuk 1,2 millió forintot (18. ábra).

A kölcsönfelvétel és hitel vonatkozó általános jellemzőire vonatkozó kérdésre 10521 érvényes válasz érkezett, és további 1226 fő a „nem tudom” lehetőséget jelölte meg. Az érvényes válaszadók 69,8 százaléka a helyes megoldást választotta, vagyis hogy minél hosszabb a futamidő, összességében annál többet kell visszafizetni. A válaszadók 18,5 százaléka szerint összességében annál kevesebbet kell visszafizetni, és további 11,7 százalék szerint a teljes visszafizetendő összeg nem függ a futamidő hosszától (19. ábra).

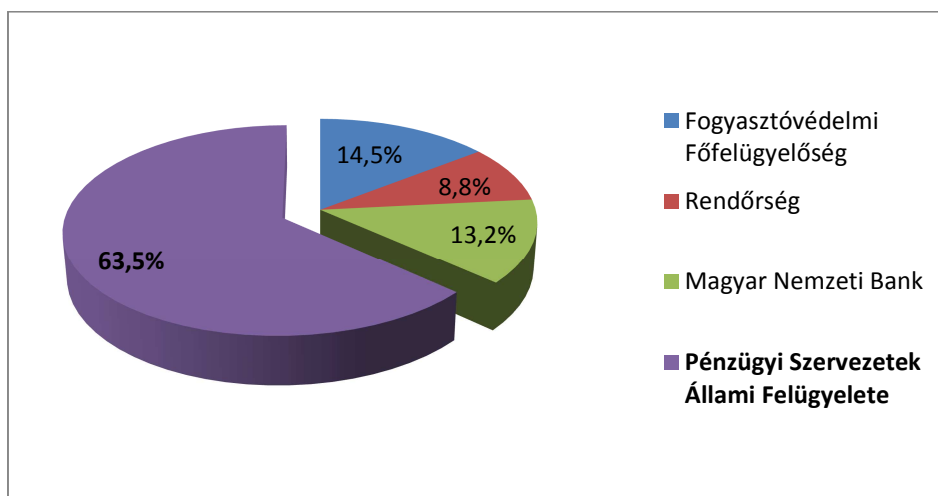
19. ábra A kölcsönfelvételre és a hitelre általában jellemző, hogy...

Forrás: saját szerkesztés

A következő kérdés arra irányult, hogy banki eljárás során érzett sérelem esetén kihez fordulhatunk: 10373 válasz érkezett, és további 1352 fő a „nem tudom” opciót választotta. Az érvényes válaszadók többsége (63,5 százalék) a helyes választ jelölte meg, vagyis hogy a PSZÁF-hoz fordulhatunk (A felmérés 2013 tavaszán készült, amikor még önálló intézményként létezett a PSZÁF). A válaszolók 14,5 százaléka szerint a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőséghez, 13,2 százaléka szerint az MNB-hez, és 8,8 százaléka szerint ilyen esetben a Rendőrséghez kell fordulni (20. ábra).

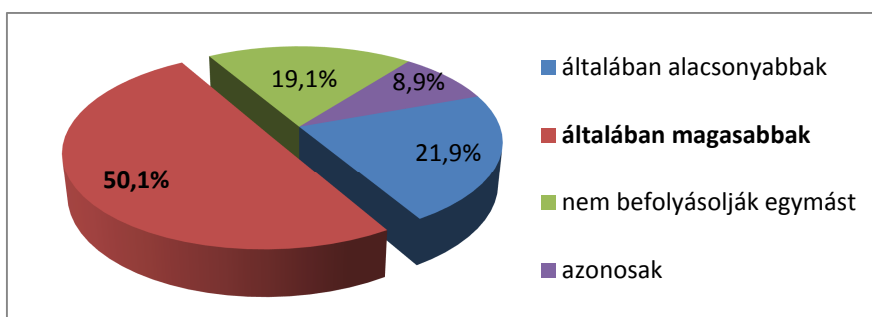
20. ábra Ha hitelt veszünk fel, előfordulhat, hogy sérelmesnek érezzük a bank eljárását és panaszt teszünk. Amennyiben a bank a panaszt elutasította, vagy döntésével nem értünk egyet, elsősorban mely fórumon érvényesíthetjük jogainkat?

Forrás: saját szerkesztés

Az alábbi kérdésnél arra volt kíváncsiak, hogy a megkérdezettek mennyire vannak tisztában azzal, hogy a hitelkamatok a jegybanki alapkamatnál általában magasabbak. A megkérdezettek közül 9556 fő válaszolt erre a kérdésre, további 2153 azt nyilatkozta, hogy nem tudja. Az érvényes válaszadók fele tudta helyesen a választ (50,1 százalék), 21,9 százaléka szerint a hitelkamatok általában alacsonyabbak a jegybanki alapkamatnál, 19,1 százaléka szerint nem befolyásolják egymást, és 8,9 százaléka szerint azonosak (21. ábra).

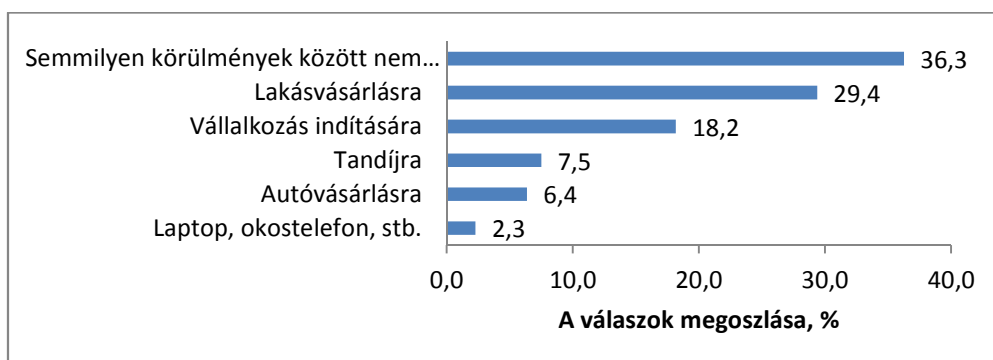
21. ábra A jegybanki alapkamatnál a hitelkamatok...

Forrás: saját szerkesztés

A hitelfelvétel céljairól szóló kérdésre 11702 érvényes válasz érkezett.

22. ábra Leginkább milyen céllal vennél fel hitelt?

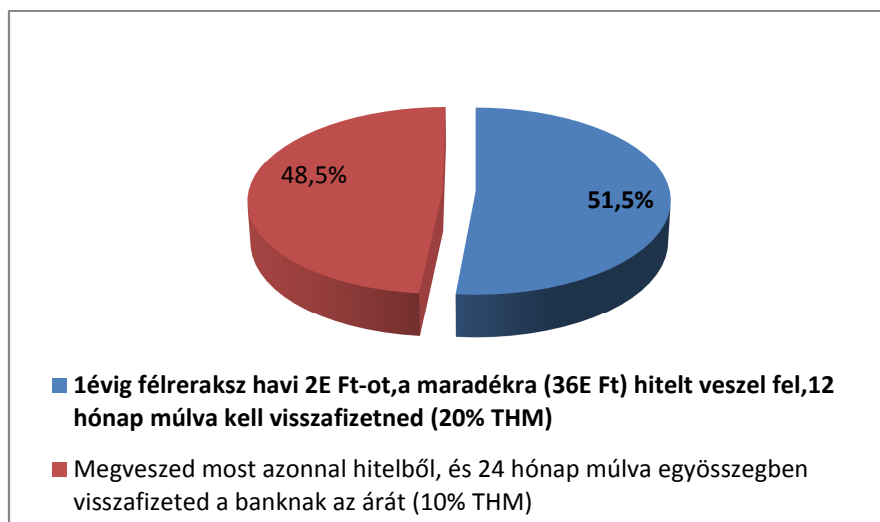
Forrás: saját szerkesztés

A legtöbb válaszoló (36,3 százalék) teljesen elutasító volt a hitelekkel kapcsolatban, és azt nyilatkozták, hogy semmilyen körülmények között nem vennének fel hitelt. A hitelfelvételt nem elutasító válaszadók közül a legtöbben lakásvásárlásra vennének fel hitelt, szám szerint a válaszadók 29,4 százaléka. 18,2 százalékuk vállalkozás indítására vennének fel hitelt, 7,5

százalékuk tandíjra, 6,4 százalékuk autóvásárlásra, végül 2,3 százalékuk laptopra, okos telefonra, és egyéb termékre (21. ábra).

A témakör utolsó kérdésében két hitelkonstrukció közül kellett a kitöltőknek a kedvezőbbet kiválasztaniuk. 11683 érvényes válasz érkezett a kérdésre, amelynek a 51,5 százaléka helyes volt, a fennmaradó 48,5 százaléka helytelen (23. ábra).

23. ábra Okos telefont szeretnél venni 60.000 Ft-ért. Az alábbi ajánlatok közül szerinted mely esetben kell kisebb összegű kamatot fizetned a banknak?

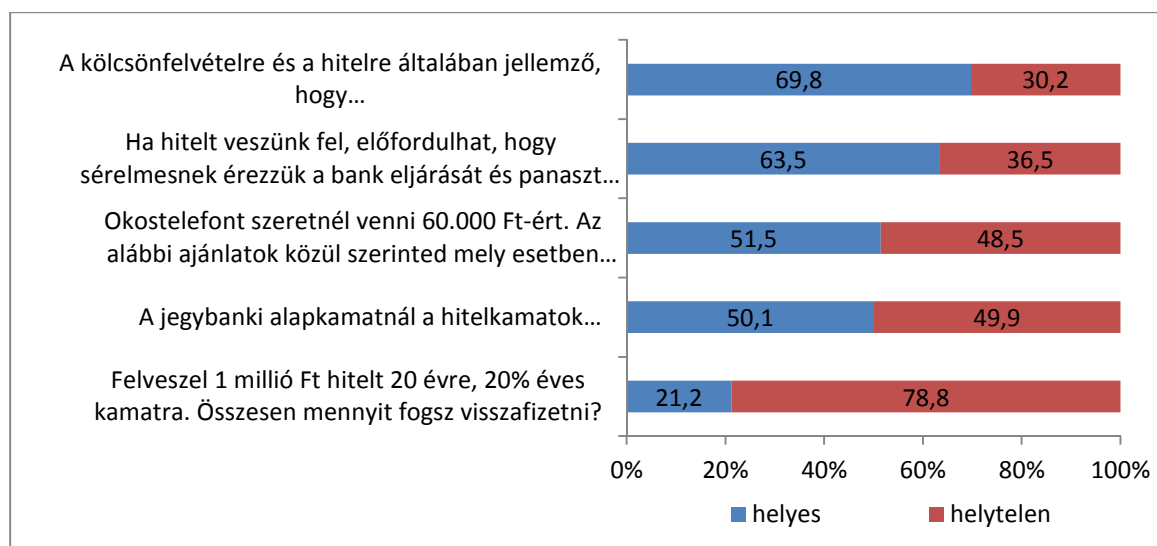

Forrás: saját szerkesztés

A hitelezés modulban is maximálisan 5 pontot lehetett elérni helyes válaszok adásával. A 69. ábra szerint 5 pontot a kitöltők 2,6 százalékának, 4 pontot a 13,5 százalékának, 3 pontot a 27,0 százalékának, 2 pontot a 29,8 százalékának, 1 pontot a 19,0 százalékának és egy pontot sem a 8,2 százalékának sikerült szereznie.

A hitelezési témakörben a **helyes válaszok** tekintetében a **legkedvezőbb** arányú kérdés az lett, amelyik arra irányult, hogy a kölcsönfelvételre és hitelre általában az jellemző, hogy minél hosszabb időre vesszük fel, annál többet kell visszafizetnünk, itt a válaszadók 69,8 százaléka jól válaszolt. A **legrosszabb** arányú helyes választ az a kérdés eredményezte, amelynél meg kellett válaszolni, hogy egy adott konstrukciójú hitel esetén összesen hány forintot kell visszafizetnünk, ez esetben a válaszadók csupán 21,2 százaléka jelölte meg a helyes választ (24. ábra).

24. ábra A helyes és helytelen válaszok megoszlása a hitelezési témakörben

Forrás: saját szerkesztés

A témakörben a válaszadók átlagosan 2,26 pontot szereztek, amelytől az egyes válaszadók pontjai átlagosan 1,22 ponttal térnek el.

A modulban elért **pontszámok** átlaga a **nemek** közt azonosnak tekinthető (2,26 és 2,27 pont).

A hitelezési témakörben szerzett **pontszámok** és a **pénzügyi tudás** értékelésével kapcsolatban megfogalmazható, hogy a pénzügyi tudás vélt mértéke alapján képzett csoportokban a szerzett pontok átlaga tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. Azok körében volt a szerzett pontok átlaga legalacsonyabb (1,88 pont), akik a pénzügyi tudásukat nagyon rossznak értékelték. Érdekes eredmény, hogy a megszerzett pontok átlaga azon csoportban volt legmagasabb, akik a pénzügyi tudásukat jónak vélték, nem pedig abban a csoportban, akik nagyon jónak. Míg a pénzügyi tudásukat jónak vélő válaszolók átlagosan 2,39 pontot szereztek, addig a pénzügyi tudásukat nagyon jónak vélő válaszadók átlagosan csak 2,19 pontot szereztek. Utóbbinál még a pénzügyi tudásukat közepesnek vélő kitöltők is átlagosan több pontot szereztek, szám szerint 2,25-öt. A pénzügyi tudás szubjektív megítélésével alkotott csoportokon belül az egyes válaszolók teljesítményei átlagosan 1,21-1,22 ponttal tértek el a hasonló pénzügyi tudásúnak vélt válaszolók átlagos teljesítményétől. Ez alól a nagyon jó pénzügyi tudásúnak vélt válaszadók kivételek, ebben a csoportban a szórás 1,30 pont volt.

A hitelezési témakörben szerzett **pontszámok** és a **képzési területtel** kapcsolatban megfogalmazható, hogy a képzési terület alapján képzett csoportokban a szerzett pontok átlaga tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. A kereskedelmi, gazdasági képzésben részesülők átlagosan 2,31 pontot szereztek, amelytől az egyes kereskedelmi, gazdasági oktatásban részesülők pontjai átlagosan 1,24 ponttal térnek el. Az egyéb képzésben részesülők ennél alacsonyabb, átlagosan 2,24 pontot gyűjtöttek össze a témakörben, amelytől az egyes egyéb képzésben részesülők pontjai átlagosan 1,21 ponttal térnek el.

A hitelezési témakörben szerzett **pontszámok** és a **pénzügyi ismeretek forrásával** kapcsolatban megfogalmazható, hogy a pénzügyi ismeretek forrása alapján képzett csoportokban a szerzett pontok átlaga tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. Azok a válaszadók szereztek átlagosan a legmagasabb pontszámot, akik pénzügyi ismereteik legfőbb forrásának az iskolát tartják, nevezetesen 2,44 pontot, amelytől az egyes legfőképp pénzügyileg az iskolából tájékozódó válaszadók pontjai átlagosan 1,22 ponttal térnek el. Utánuk a második legjobb eredményt azok érték el, akik a pénzügyekben az interneten tájékozódnak, átlagosan 2,40 pontot. Ettől az átlagpontszámtól az egyes pénzügyileg interneten tájékozódók pontjai átlagosan 1,26 ponttal térnek el. A legrosszabb teljesítményt azok érték el, akik azt nyilatkozták, hogy nincsenek pénzügyi ismereteik, ők átlagosan 1,72 pontot értek el, amelytől az egyes pénzügyi ismeret nélküli válaszadók pontjai átlagosan 1,18 ponttal térnek el.

A hitelezési kérdéskörben megfogalmazható, hogy az egyes **korcsoportokban** a szerzett **pontok** átlaga tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. A 19 év feletti kitöltők átlagosan 2,49 pontot szereztek a modulban, amelytől az egyes 19 év feletti válaszadók pontjai átlagosan 1,30 ponttal térnek el. A második legjobb teljesítményt a 19 évesek érték el, átlagosan 2,47 pontot, amelytől az egyes 19 évesek pontjai átlagosan 1,25 ponttal térnek el. A leggyengébb teljesítményt a 15 évesek nyújtották, akik átlagosan 2,16 pontot szereztek, amitől az egyes 15 éves kitöltők pontjai átlagosan 1,20 ponttal térnek el. Érdekes adat, hogy a legfiatalabbak (14 évesek) a 15 és 16 éveseknél is átlagosan jobb teljesítményt nyújtottak, átlagosan annyi pontot szereztek, mint a 17 évesek (3. táblázat).

3. táblázat A hitelezés kérdéskörben szerzet pontszámok

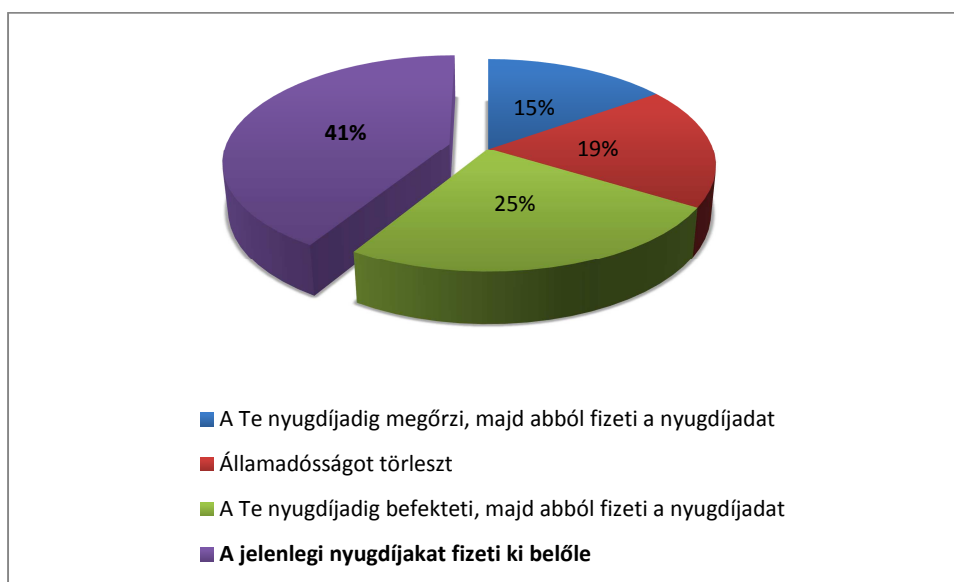
Nem	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
nő	2,27	1,19
férfi	2,26	1,25
Pénzügyi tudás	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Nagyon rossz	1,88	1,21
Rossz	2,12	1,22
Közepes	2,25	1,21
Jó	2,39	1,22
Nagyon jó	2,19	1,30
Képzési terület	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Kereskedelmi, gazdasági	2,31	1,24
Egyéb	2,24	1,21
Pénzügyi ismeretek forrása	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Iskolából	2,44	1,22
Interneten tájékozodom	2,40	1,26
Amit a családtól látok	2,24	1,19
Egyéb forrásból	2,23	1,23
Saját tapasztalatomból	2,15	1,21
Barátoktól	1,78	1,20
Nincsenek pénzügyi ismereteim	1,72	1,18
Életkor, év	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
14	2,24	1,29
15	2,16	1,20
16	2,18	1,19
17	2,24	1,19
18	2,37	1,23
19	2,47	1,25
19 felett	2,49	1,30

Forrás: saját szerkesztés

2.4. Biztosítás és nyugdíj

A biztosítás és nyugdíjhoz kapcsolódó egységben az első kérdés a nyugdíjjárulékhoz kapcsolódott. A kérdésre összesen 10394 fő válaszolt, további 1275 fő pedig a nem tudom választ jelölte meg. A helyes választ (A jelenlegi nyugdíjakat fizeti ki belőle) megjelölők aránya 41 százalék. A válaszadók 25 százaléka „A Te nyugdíjadig befekteti, majd abból fizeti a nyugdíjadat”, 19 százalék az „Államadósságot törleszt”, 15 százalék pedig „A Te nyugdíjadig megőrzi, majd abból fizeti a nyugdíjadat” válaszlehetőséget jelölte meg a kérdés esetén (25. ábra).

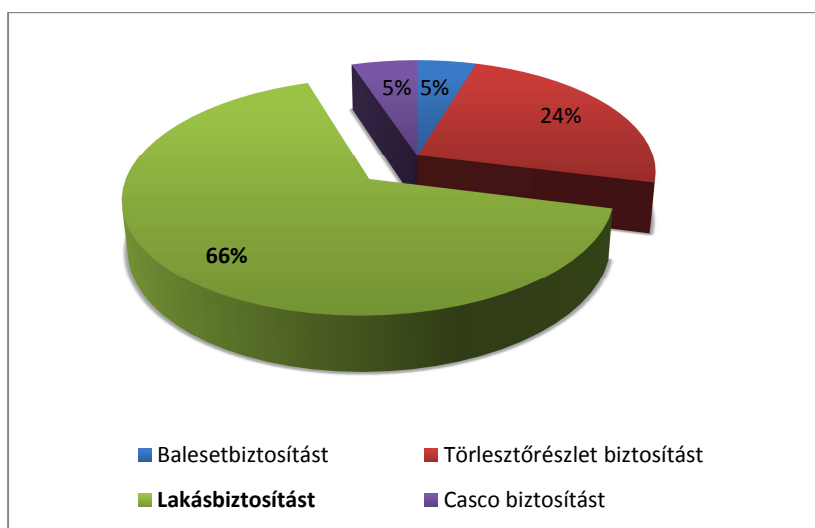
25. ábra Amikor munkát vállalsz, akkor a bruttó fizetésed 10%-át nyugdíjjárulékként fizeted be. Mit csinál az állam az általad befizetett nyugdíjjárulékkal?

Forrás: saját szerkesztés

A témakör következő kérdése a lakáshitelekhez kapcsoló biztosításokkal volt kapcsolatban. A kérdésre összesen 10943 fő válaszolt, további 716 fő pedig a nem tudom választ jelölte meg. A kérdés esetén a helyes választ (Lakásbiztosítást) megjelölők aránya 66 százalék. A válaszadók 24 százaléka a törlesztő részlet biztosítást, 5-5 százalék pedig a balesetbiztosítást és Casco biztosítást jelölte meg (26. ábra).

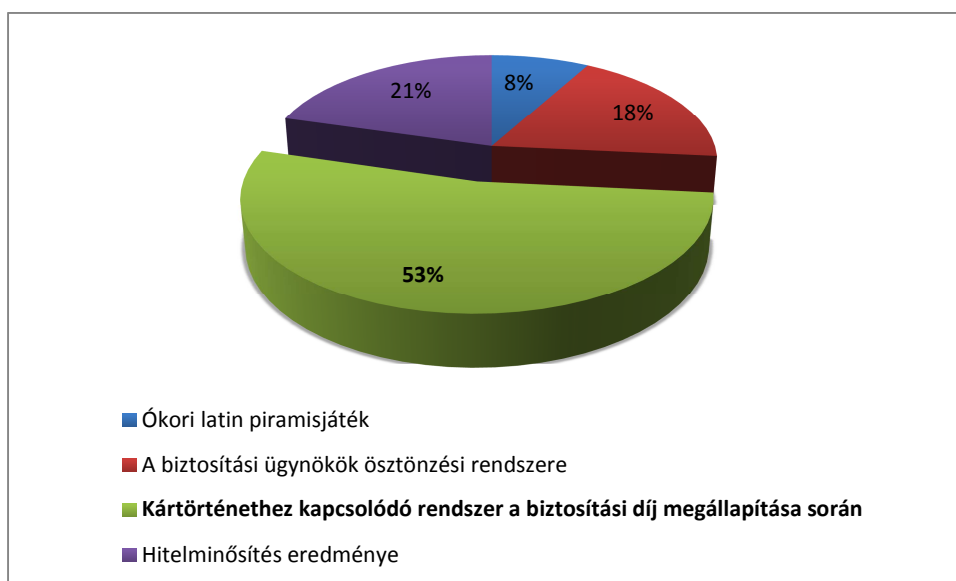
26. ábra Ha lakáshitelt veszel fel, milyen biztosítást fog kérni tőled a bank?

Forrás: saját szerkesztés

A bonus-malus rendszerhez kapcsolódó kérdésben a válaszadók száma 8131 fő volt, további 3521 fő a nem tudom válaszlehetőséget jelölte meg. A helyes választ (Kártörténethez kapcsolódó rendszer a biztosítási díj megállapítása során) megjelölők aránya 53 százalék. A válaszadók 21 százaléka a „Hitelminősítés eredménye”, 18 százaléka „A biztosítási ügynökök ösztönzési rendszere”, 8 százaléka pedig az „Ókori latin piramisjáték” válaszlehetőséget jelölte meg (27. ábra).

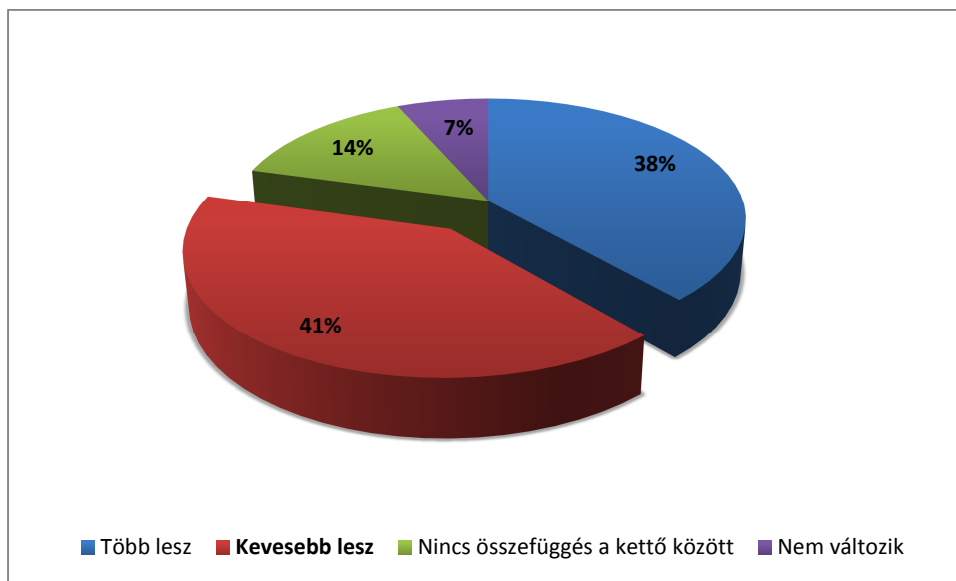
27. ábra Mi a bonus-malus rendszer?

Forrás: saját szerkesztés

A biztosítási díjakra vonatkozó kérdésnél a válaszadók száma 9948 fő volt, további 1687 fő a nem tudom válaszlehetőséget jelölte meg. A helyes választ (Kevesebb lesz) megjelölők aránya 41 százalék. A válaszadók 38 százaléka szerint nagyobb önrész választása esetén több lesz a fizetendő biztosítási díj, 14 százalék szerint nincs összefüggés a kettő között, míg 7 százalékuk szerint nem változik a biztosítási díj (28. ábra).

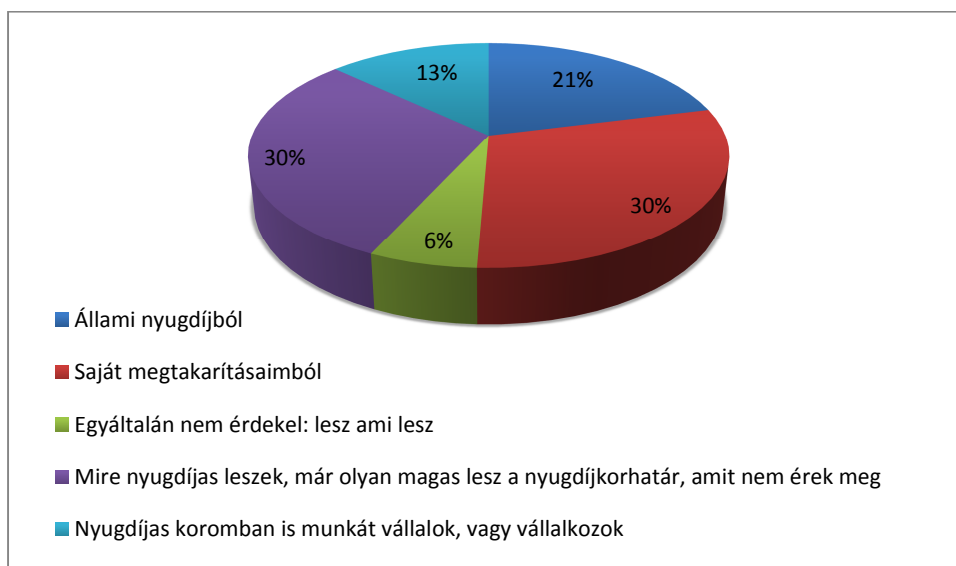
28. ábra Ha nagyobb önrészt választunk egy biztosításnál, akkor több, vagy kevesebb lesz a biztosítási díjunk, amit fizetnünk kell?

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadóknak a nyugdíjas években való megélhetésről is véleményt kellett nyilvánítaniuk, a kapcsolódó kérdésre 11626 megkérdezett válaszolt. A válaszadók 30 százaléka gondolja úgy, hogy nyugdíjas korában saját megtakarításaiból fog élni, illetve szintén 30 százalék szerint mire nyugdíjasok lesznek, a nyugdíjkorhatár már olyan magas lesz, hogy azt nem élik meg. 21 százalék gondolja, hogy állami nyugdíjból fog élni nyugdíjas korában, 13 százalék nyugdíjas korában is dolgozni vagy vállalkozni szeretne, illetve 6 százalék azon válaszadók aránya, akiket nem érdekel a kérdés (29. ábra).

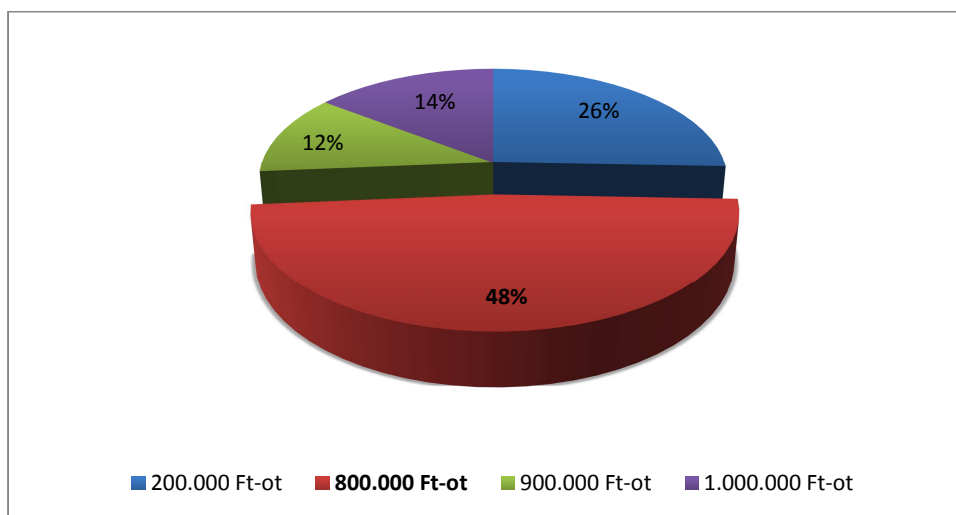
29. ábra Egyszer Te is nyugdíjas leszel: nyugdíjas éveidben miből tudsz majd elsősorban megélni?

Forrás: saját szerkesztés

A témakör utolsó kérdése a Casco biztosításhoz kapcsolódott, amelynél a válaszadók száma 9799 fő volt, további 1811 fő a nem tudom válaszlehetőséget jelölte meg.

30. ábra Casco biztosítást kötsz az 1 millió forintot érő autódra, 10%, minimum 200000 forint önrésszel. Mennyi pénzt kapsz a biztosítótól, ha az autódat ellopják?

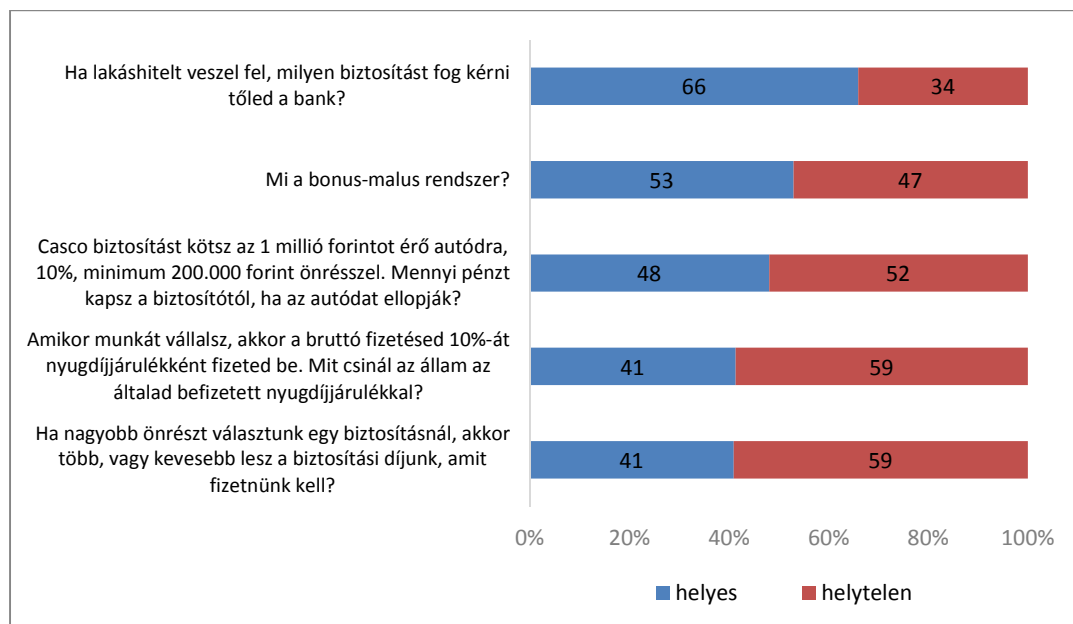
Forrás: saját szerkesztés

A helyes választ (800000 Ft-ot) megjelölők aránya 48 százalék. A válaszadók 26 százaléka a 200000 Ft-ot, 14 százaléka az 1000000 Ft-ot, 12 százaléka pedig a 900000 Ft-ot jelölte meg (30. ábra).

A biztosítás és nyugdíj témakörön belül öt olyan kérdés szerepelt a kérdőívben, amely esetén volt helyes válasz, így összesen 5 pontot szerezhettek a válaszadók a modulban. A szerzett pontok átlaga 2,05 pont, amelytől az egyes válaszadók pontjai átlagosan 1,29 ponttal térnek el. Az összes megkérdezettnek csupán 3 százaléka tudta a maximális 5 pontot elérni a témakörben, a 4 pontot elérők aránya is csupán 11 százalék. A 2 pontot elérőknek a legmagasabb az aránya (28 százalék), illetve 13 százalék azok aránya, akiknek egy pontot sem sikerül elérni a témakörben.

A helyes válaszok arányát vizsgálva a biztosítás és nyugdíj témakör esetén a lakáshitellel kapcsolatos kérdésnél volt a legmagasabb a helyes választ megjelölők aránya (31. ábra). A témakörben legproblémásabbnak a biztosítási díjakra és nyugdíjjárulékra vonatkozó kérdések tekinthetők, az érvényes választ adók csupán 41-41 százaléka jelölte meg a helyes választ az említett kérdések esetén.

31. ábra A helyes és helytelen válaszok aránya a biztosítás és nyugdíj témakör kérdései esetén

Forrás: saját szerkesztés

A biztosítás és nyugdíj témakörben a helyes válaszokra kapott **pontszámok** átlaga a **nemek** között azonosnak tekinthető. A megszerzhető maximum 5 pontból a nők esetében a megszerzett pontok átlaga 2,03 pont lett, amitől az egyes nők pontjai átlagosan 1,25 ponttal térnek el. A férfiak esetében a megszerzett pontok átlaga 2,06 pont lett, amelytől az egyes férfiak pontjai átlagosan 1,33 ponttal térnek el.

A biztosítás és nyugdíj témakörben szerzett **pontszámok** és a **pénzügyi tudás értékével** kapcsolatban megfogalmazható, hogy a különböző pénzügyi tudásszinteken szerzett pontok átlagai tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. Azok körében volt a szerzett pontok átlaga legalacsonyabb (1,41 pont), akik a pénzügyi tudásukat nagyon rossznak értékelték. Érdekes eredmény, hogy a megszerzett pontok átlaga azon csoportban volt legmagasabb, akik a pénzügyi tudásukat jónak vélték, nem pedig abban a csoportban, akik nagyon jónak. Míg a pénzügyi tudásukat nagyon jónak vélő válaszadók átlagosan 2,00 pontot szereztek, addig a jónak vélő válaszolók átlagosan 2,18 pontot. Ebben a két kategóriában volt a legmagasabb a szerzett pontok szórása: a pénzügyi tudásukat jónak vélő kitöltők pontjai átlagosan 1,32 ponttal térnek el az 2,18-as átlagpontszámtól, és a nagyon jónak vélő kitöltők pontjai átlagosan 1,43 ponttal térnek el az 2-es átlagpontszámtól.

A biztosítás és nyugdíj témakörben a helyes válaszokra kapott **pontszámok** átlaga a megszerzhető maximum 5 pontból a kereskedelmi, gazdasági **képzési területűek** körében 2,15 pont lett (1,33 pont szórással), az egyéb képzési területűek körében pedig a megszerzett pontok átlaga 2,01 pont lett (1,28 pont szórással).

A biztosítás és nyugdíj témakörben szerzett **pontszámok** és a **pénzügyi ismeretek forrásával** kapcsolatban megfogalmazható, hogy a pénzügyi ismeretek forrása alapján képzett csoportokban a szerzett pontok átlaga tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. A biztosítás és nyugdíj témakörben szerzett pontszámok átlaga azok körében volt a legmagasabb (2,27 pont, 1,31 pont szórással), akik iskolából szerzik a pénzügyi ismereteiket. Az interneten tájékozódók körében a szerzett pontszámok átlaga 2,25 pont volt (1,35 pont szórással), a családi mintákat követők körében pedig a szerzett pontszámok átlaga 1,99 pont volt (1,24 pont szórással). A legalacsonyabb a teljesítmény átlaga (1,39 pont, 1,21 pont szórással) azok körében, akik saját bevallásuk szerint nem rendelkeznek pénzügyi ismeretekkel.

A biztosítás és nyugdíj témakörnél megfogalmazható, hogy az egyes **korcsoportokban** a szerzett **pontok** átlaga tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. A megszerzhető maximum 5 pontból a 19 év felettek körében a megszerzett pontok átlaga 2,32 pont lett (1,4 pont szórással), míg a 14 évesek körében pedig a megszerzett pontok átlaga 1,91 pont lett (1,27 pont szórással) (4. táblázat).

4. táblázat A biztosítás és nyugdíj témakörben szerzett pontszámok

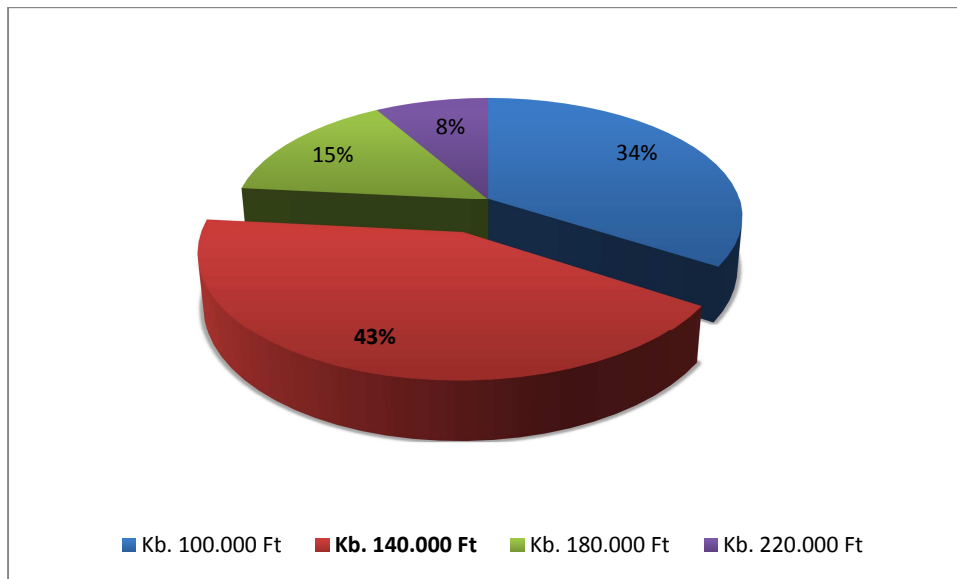
Nem	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
nő	2,03	1,25
férfi	2,06	1,33
Pénzügyi tudás	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Nagyon rossz	1,41	1,26
Rossz	1,90	1,27
Közepes	2,04	1,25
Jó	2,18	1,32
Nagyon jó	2,00	1,43
Képzési terület	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Kereskedelmi, gazdasági	2,15	1,33
Egyéb	2,01	1,28
Pénzügyi ismeretek forrása	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Iskolából	2,27	1,31
Amit a családtól látok	1,99	1,24
Interneten tájékozódok	2,25	1,35
Barátoktól	1,58	1,18
Saját tapasztalatomból	1,98	1,30
Egyéb forrásból	1,92	1,30
Nincsenek pénzügyi ismereteim	1,39	1,21
Korcsoport	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
14	1,91	1,27
15	1,90	1,21
16	1,97	1,26
17	2,07	1,29
18	2,16	1,36
19	2,24	1,32
19 felett	2,32	1,40

Forrás: saját szerkesztés

2.5. Munka világa

A munka világa témakör első kérdése a nettó átlagkereset nagyságához kapcsolódott, amelynél a válaszadók száma 10207 fő volt, további 1388 fő a nem tudom válaszlehetőséget jelölte meg. A helyes választ (Kb. 140000 Ft) megjelölők aránya 43 százalék. A válaszadók 34 százaléka a kb. 100000 Ft-ot, 15 százalék a kb. 180000 Ft-ot, illetve 8 százalék a kb. 220000 Ft-ot jelölte meg (32. ábra).

32. ábra Mennyi volt az alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete 2012-ben?

Forrás: saját szerkesztés

A témakör következő kérdése a feketemunkára vonatkozott, amelynél a válaszadók száma 11074 fő volt, további 502 fő a nem tudom válaszlehetőséget jelölte meg. A helyes választ (Amikor nem fizetnek a munkavégzés után adót és járulékot) megjelölők aránya 81 százalék. A válaszadók 11 százaléka jelölte meg az „amikor nem a megfelelő végzettséggel foglalkoztatnak” válaszlehetőséget. Az „éjszakai műszakban történő munkavégzés” esetén a lehetőséget megjelölők aránya 3 százalék, az „adókedvezményre jogosító munkaszerződés alapján történő munkavégzés” válaszlehetőséget megjelölők aránya pedig 5 százalék (33. ábra).

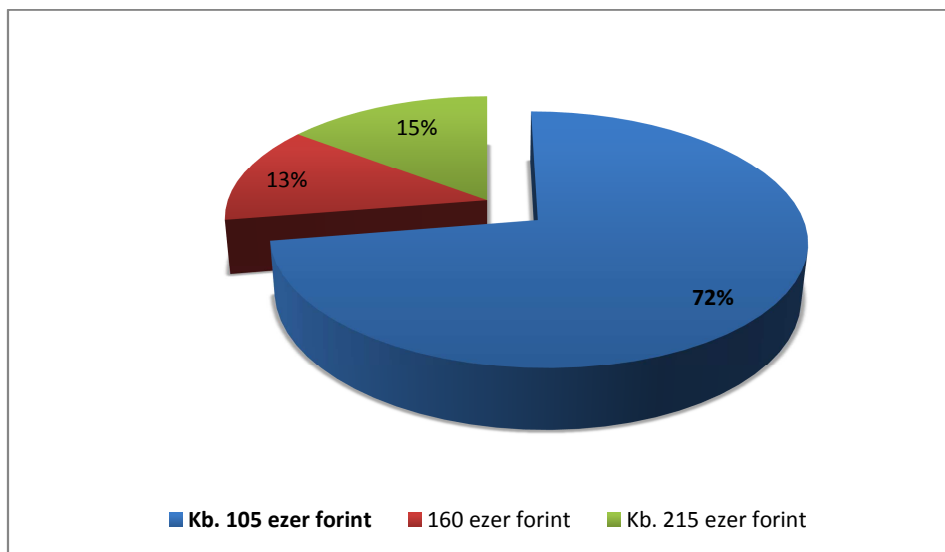
33. ábra Mi az a „feketemunka”?

Forrás: saját szerkesztés

A következő kérdés a bruttó és nettó bérekre vonatkozott, amelynél a válaszadók száma 10606 fő volt, további 956 fő a nem tudom válaszlehetőséget jelölte meg. A helyes választ (Kb. 105 ezer forint) megjelölők aránya 72 százalék. A „160 ezer forint” válaszlehetőséget a válaszadók 13 százaléka, a „kb. 215 ezer forint” válaszlehetőséget pedig a válaszadók 15 százaléka jelölte meg (34. ábra).

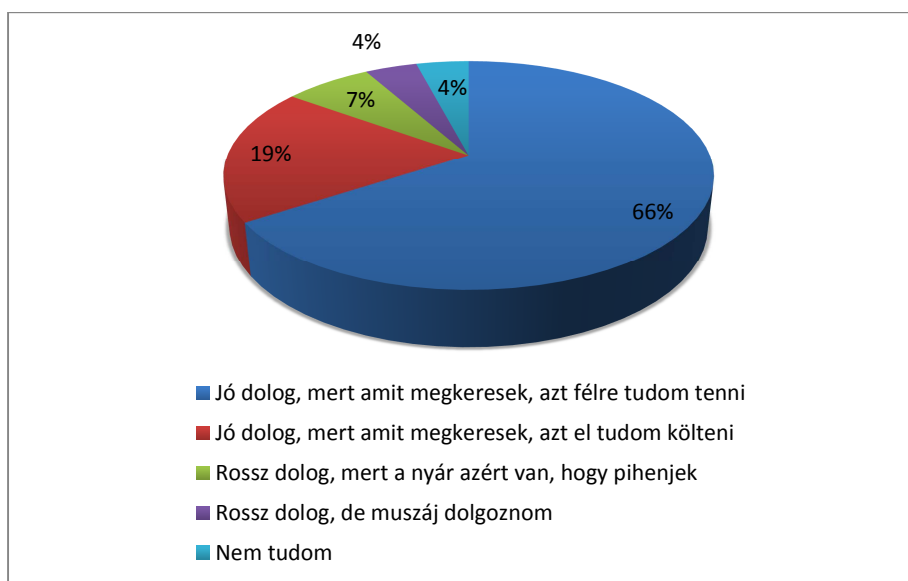
34. ábra Bruttó 160 ezer forintos bérajánlatot kapsz. Mennyi ez esetben a nettó béd?

Forrás: saját szerkesztés

A következő két kérdés a nyári munkához való hozzáállással, illetve a megkeresett összeggel volt kapcsolatos. A válaszadók többsége (66 százalék) azt gondolja, hogy a nyári munka jó dolog, mert amit megkeresnek, azt félre tudják tenni. További 19 százalék szerint a nyári munka jó dolog, mert amit megkeresnek, azt el tudják költeni. A „rossz dolog, mert a nyár azért van, hogy pihenjek” választ megjelölők aránya 7 százalék, míg a „rossz dolog, de muszáj dolgoznom” választ megjelölők aránya 4 százalék.

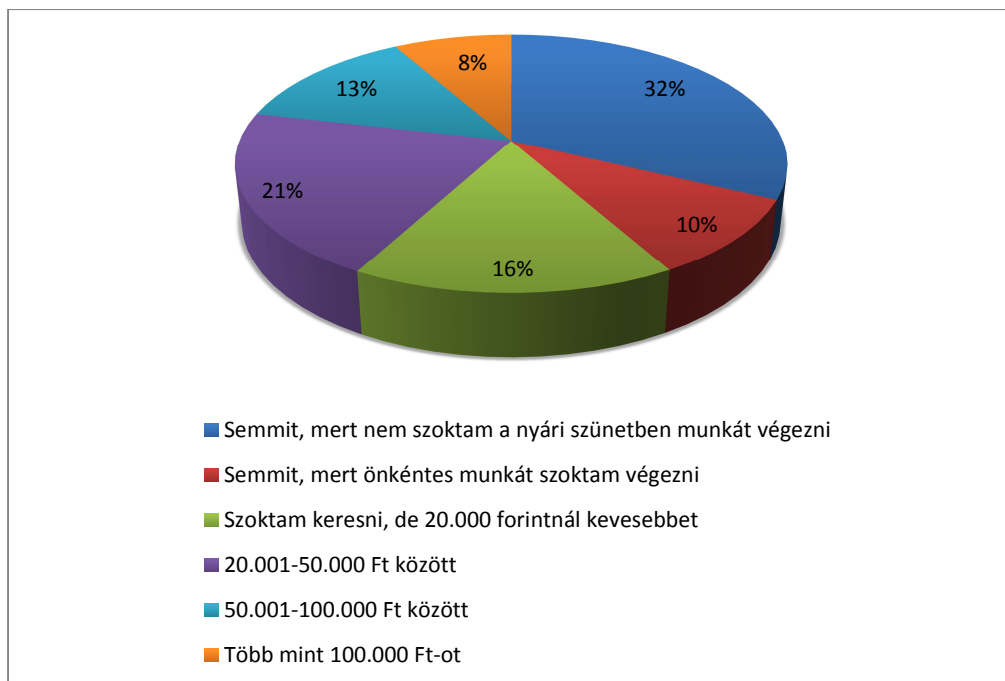
35. ábra Mit gondolsz a nyári munkáról?

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók 10 százaléka szokott önkéntes munkát végezni, továbbá kiemelendő, hogy 8 százaléuk egy nyári szünet alatt több mint 100000 Ft-ot keres.

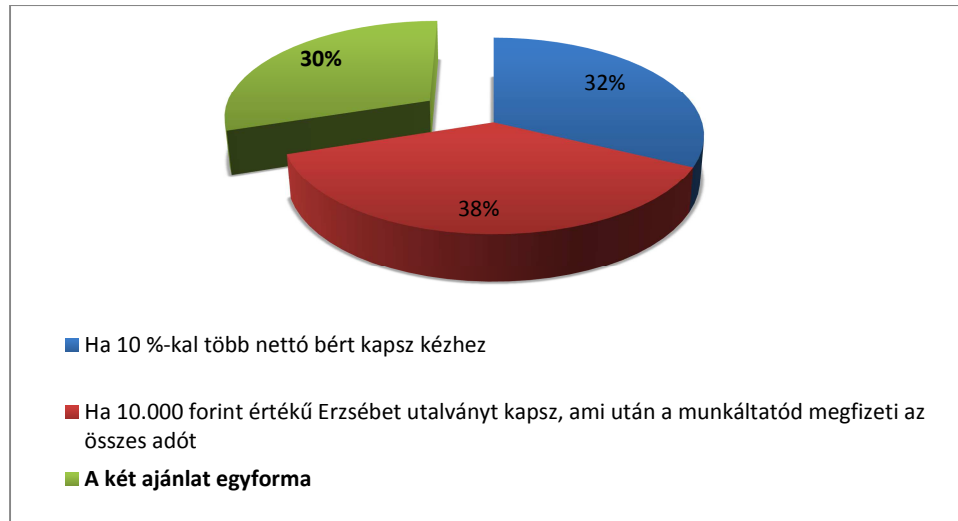
36. ábra Mennyi pénzt szoktál keresni egy nyári szünet alatt munkával?

Forrás: saját szerkesztés

A témakör utolsó kérdésében két lehetőség közül kellett az előnyösebbet kiválasztani (37. ábra).

37. ábra Tegyük fel, hogy nettó 100000 forintos fizetésed van: melyik lehetőség választása esetén marad nagyobb összeg a zsebedben?

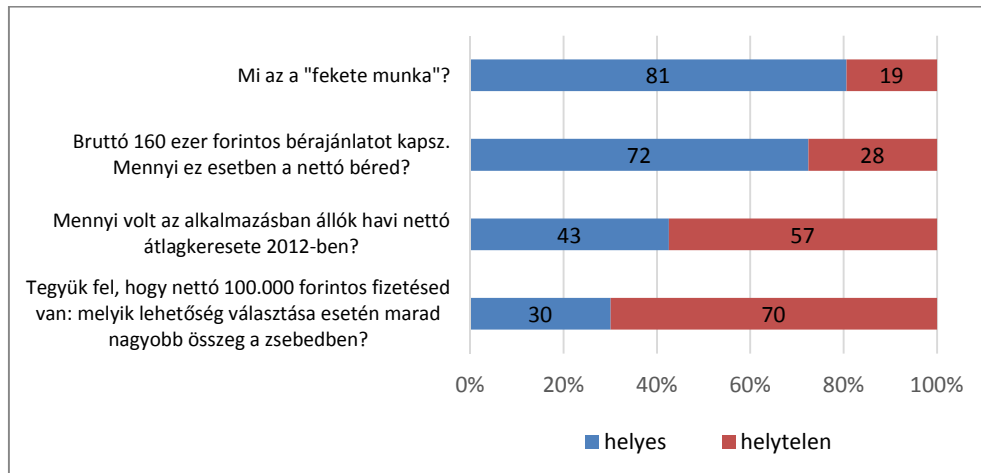
Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók száma 10052 főközül a helyes választ (A két ajánlat egyforma) megjelölők aránya 30 százalék. A válaszadók 38 százaléka a „ha 10000 forint értékű Erzsébet utalványt kapsz, ami után a munkáltatód megfizeti az összes adót”, 32 százaléka pedig a „ha 10 %-kal több nettó bért kapsz kézhez” válaszlehetőséget jelölte meg.

A munka világa témakörön belül négy olyan kérdés szerepelt a kérdőívben, amely esetén volt helyes válasz, így összesen 4 pontot szerezhettek a válaszadók a modulban. A szerzett pontok átlaga 1,99 pont, amelytől az egyes válaszadók pontjai átlagosan 1,14 ponttal térnek el. Az összes megkérdezettnek csupán 8 százaléka tudta a maximális 4 pontot elérni a témakörben, a 3 pontot elérők aránya 28 százalék. A 2 pontot elérőknek a legmagasabb az aránya (33 százalék), illetve 13 százalék azok aránya, akiknek egy pontot sem sikerül elérni a témakörben.

A helyes választ megjelölők arányát vizsgálva a feketemunkával kapcsolatos kérdésnél volt a **legmagasabb a helyes választ megjelölők aránya** (38. ábra). A témakörben legproblémásabbnak a juttatási formára vonatkozó kérdés tekinthető, az érvényes választ adók csupán 30 százaléka jelölte meg a helyes választ az említett kérdések esetén.

38. ábra A helyes és helytelen válaszok aránya a munka világa témakör kérdései esetén

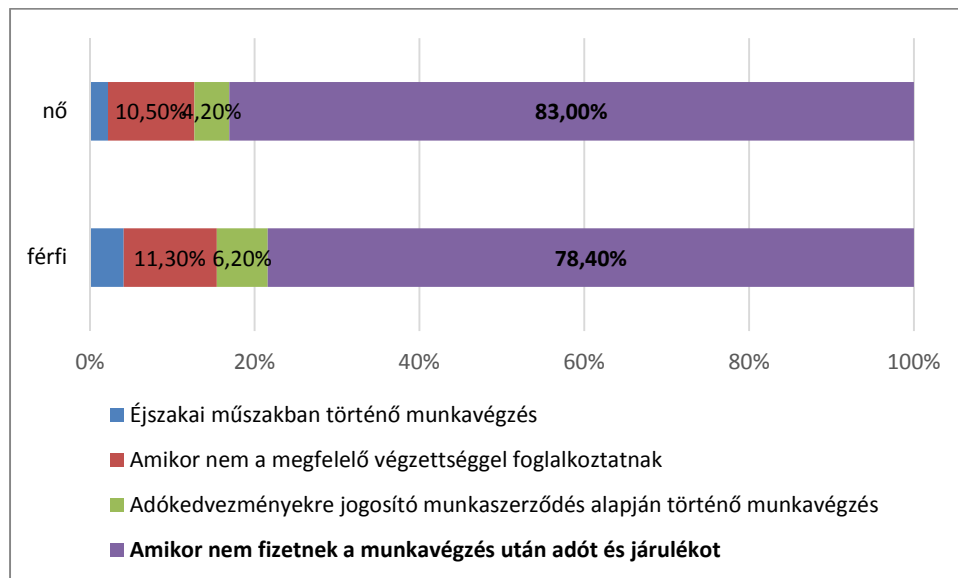

Forrás: saját szerkesztés

E témakör esetében érdemes néhány érdekes különbséget kiemelni a helyes válaszok arányát tekintve.

A feketemunkával kapcsolatos kérdésnél a helyes választ (Amikor nem fizetnek a munkavégzés után adót és járulékot) megjelölők aránya a nők körében 83 százalék, míg a férfiak esetén 78,4 százalék.

39. ábra Mi az a „feketemunka”?

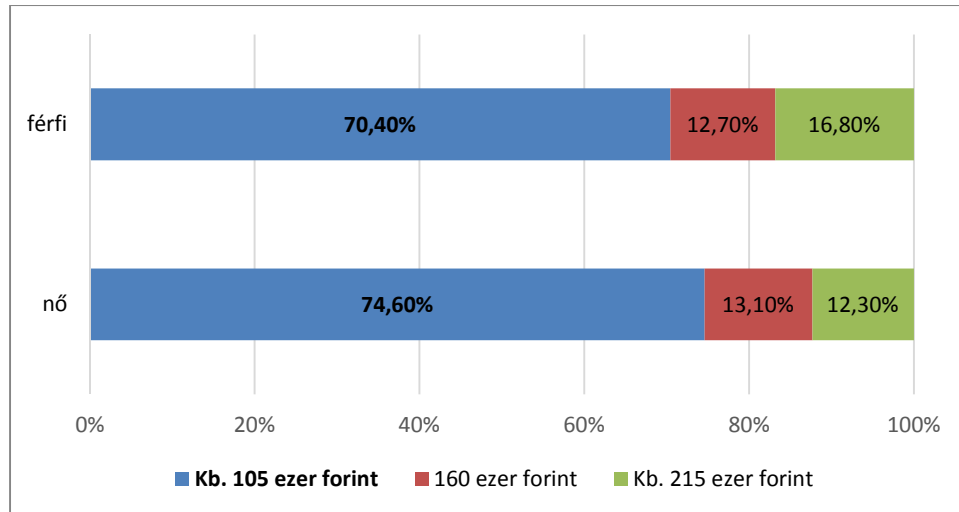

Forrás: saját szerkesztés

A bruttó-nettó bérekkkel kapcsolatos kérdés esetén megállapítható, hogy a helyes választ (Kb. 105 ezer Ft) megjelölők aránya a férfiak körében alacsonyabb (70,4 százalék) a nőkhöz

képest (74,6 százalék a nők között a helyes választ megjelölők aránya). Érdekes megemlíteni, hogy a „kb. 215 ezer Ft” választ megjelölők aránya a férfiak között magasabb (16,8 százalék), mint a nők között (12,3 százalék).

40. ábra Bruttó 160 ezer forintos bérajánlatot kapsz. Mennyi ez esetben a nettó béréd?

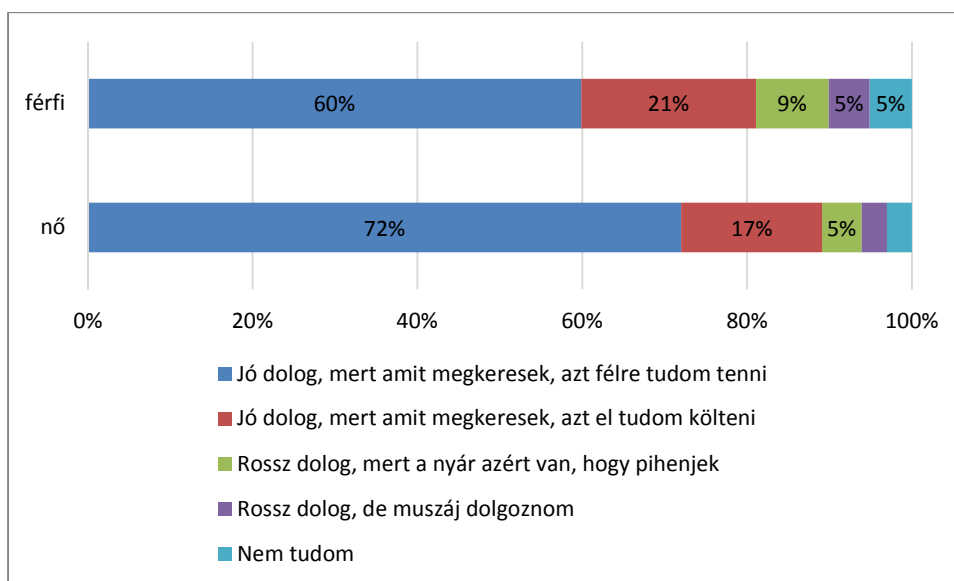

Forrás: saját szerkesztés

A nyári kereset nagyságának kapcsolatos kérdés nemenkénti vizsgálatakor megállapítható, hogy a „semmit, nem szoktam a nyári szünetben munkát végezni” választ megjelölők aránya a férfiak között alacsonyabb (24,6 százalék), mint a nők között (40,4 százalék). Ugyanakkor a 100000 forintnál többet keresők aránya a férfiak között magasabb (12,3 százalék), mint a nők között (3,8 százalék).

A nyári munkával megkeresett összeget a nők 72, míg a férfiaknak csak 60 százaléka tenné félre. Ezzel szemben a férfiak között magasabb (21 százalék) azok aránya akik a megkeresett összeget elköltötenék (a nők között ez az arány 17 százalék).

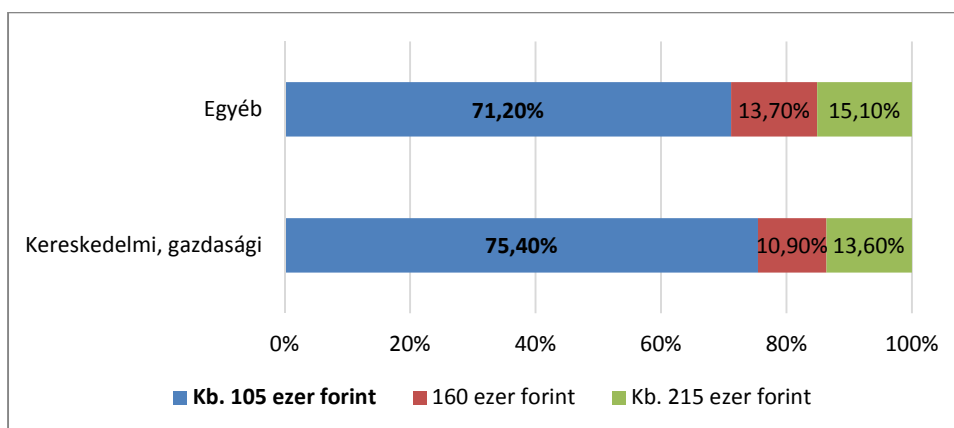
41. ábra Mit gondolsz a nyári munkáról?

Forrás: saját szerkesztés

A bruttó-nettó bérekkel kapcsolatos kérdés képzési területenkénti vizsgálatával megállapítható, hogy a helyes választ (Kb. 105 ezer Ft) megjelölők aránya a kereskedelmi, gazdasági képzési területük körében magasabb (75,4 százalék) az egyéb képzési területűekhez képest (71,2 százalék az egyéb képzési területűek között a helyes választ megjelölők aránya). Érdekes megemlíteni, hogy a „160 ezer Ft” választ megjelölők aránya az egyéb képzési területűek között magasabb (13,7 százalék), mint a kereskedelmi, gazdasági képzési területűek között (10,9 százalék).

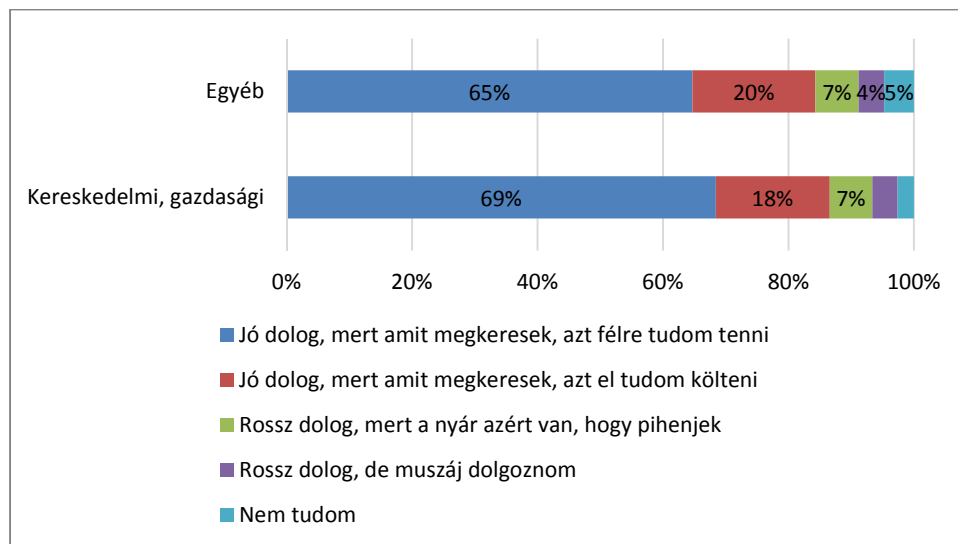
42. ábra Bruttó 160 ezer forintos bérajánlatot kapsz. Mennyi ez esetben a nettó béred?

Forrás: saját szerkesztés

A nyári munkával kapcsolatos kérdés képzési területenkénti vizsgálatok megállapítható, hogy a „jó dolog, mert amit megkeresek, azt félre tudom tenni” választ megjelölők aránya a kereskedelmi, gazdasági képzési területűek között magasabb (69 százalék), mint az egyéb képzési területűek között (65 százalék).

43. ábra Mit gondolsz a nyári munkáról?

Forrás: saját szerkesztés

Össességében a munka világa témakörben a helyes válaszokra kapott **pontszámok** átlaga a megszerezhető maximum 4 pontból a **nők** esetében 2,04 pont lett, amittől az egyes nők pontjai átlagosan 1,11 ponttal térnek el. A férfiak esetében a megszerzett pontok átlaga 1,95 pont lett, amittől az egyes férfiak pontjai átlagosan 1,17 ponttal térnek el.

A munka világa témakörben szerzett **pontszámok** és a **pénzügyi tudás** értékelésével kapcsolatban megfogalmazható, hogy a különböző pénzügyi tudásszinteken szerzett pontok átlagai tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. Azok körében volt a szerzett pontok átlaga legalacsonyabb (1,44 pont), akik a pénzügyi tudásukat nagyon rossznak értékelték. Érdekes eredmény, hogy a megszerzett pontok átlaga azon csoportban volt legmagasabb, akik a pénzügyi tudásukat jónak vélték, nem pedig abban a csoportban, akik nagyon jónak. Míg a pénzügyi tudásukat nagyon jónak vélő válaszadók átlagosan 1,84 pontot szereztek, addig a jónak vélő válaszolók átlagosan 2,09 pontot. Ebben a két kategóriában volt a legmagasabb a szerzett pontok szórása: a pénzügyi tudásukat jónak vélő kitöltők pontjai

átlagosan 1,15 ponttal térnek el az 2,09-es átlagpontszámtól, és a nagyon jónak vélt kitöltők pontjai átlagosan 1,21 ponttal térnek el az 1,84-es átlagpontszámtól.

A munka világa témakörben a helyes válaszokra kapott **pontszámok** átlaga a megszerzhető maximum 4 pontból a kereskedelmi, gazdasági **képzési területűek** esetében 2,08 pont (1,16 pont szórással), az egyéb képzési területűek esetében pedig 1,96 pont lett (1,13 pont szórással).

A témakörben szerzett **pontszámok** és a **pénzügyi ismeretek forrásával** kapcsolatban megfogalmazható, hogy a pénzügyi ismeretek forrása alapján képzett csoportokban a szerzett pontok átlaga tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. A munka világa témakörben szerzett pontszámok átlaga azok körében volt a legmagasabb (2,22 pont, 1,12 pont szórással), akik iskolából szerzik a pénzügyi ismereteiket. Az interneten tájékozódók körében a szerzett pontszámok átlaga 2,11 pont volt (1,17 pont szórással), a családi mintákat követők körében pedig a szerzett pontszámok átlaga 1,96 pont volt (1,11 pont szórással). A legalacsonyabb a teljesítmény átlaga (1,39 pont, 1,16 pont szórással) azok körében, akik saját bevallásuk szerint nem rendelkeznek pénzügyi ismeretekkel, illetve azok körében, akik barátoktól szerzik a pénzügyi ismereteket (átlag 1,39 pont 1,18 pont szórással).

A munka világa témakörben megfogalmazható, hogy az egyes **korcsoportokban** a szerzett **pontok** átlaga tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. A megszerzhető maximum 4 pontból a legmagasabb átlagpontszámot a 19 évesek érték el (átlag: 2,2 pont 1,15 pont szórással), a legalacsonyabb átlagpontszámot (1,8 pont 1,15 pont szórással) pedig a 14 évesek érték el (5. táblázat).

5. táblázat A munka világa témakörben szerzett pontszámok

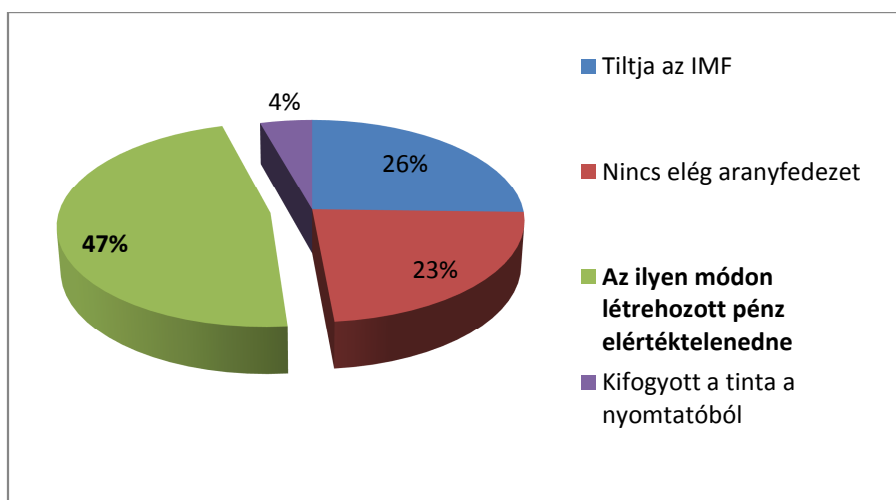
Nem	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
nő	2,04	1,11
férfi	1,95	1,17
Pénzügyi tudás	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Nagyon rossz	1,44	1,14
Rossz	1,85	1,14
Közepes	2,02	1,12
Jó	2,09	1,15
Nagyon jó	1,84	1,21
Képzési terület	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Kereskedelmi, gazdasági	2,08	1,16
Egyéb	1,96	1,13
Pénzügyi ismeretek forrása	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Iskolából	2,22	1,12
Amit a családtól látok	1,96	1,11
Interneten tájékozódok	2,11	1,17
Barátoktól	1,39	1,18
Saját tapasztalatomból	1,90	1,15
Egyéb forrásból	1,92	1,18
Nincsenek pénzügyi ismereteim	1,39	1,16
Korcsoport	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
14	1,80	1,15
15	1,92	1,12
16	1,91	1,12
17	2,02	1,13
18	2,10	1,16
19	2,20	1,15
19 felett	2,16	1,16

Forrás: saját szerkesztés

2.6. Általános gazdasági ismeretek

Az általános gazdasági ismeretek körében az első kérdés a pénznyomtatáshoz kapcsolódott. A kérdésre összesen 10600 fő válaszolt, további 923 fő pedig a nem tudom választ jelölte meg (44. ábra).

44. ábra Miért nem nyomtat az állam több pénzt, hogy megoldja a gazdaság problémáit?

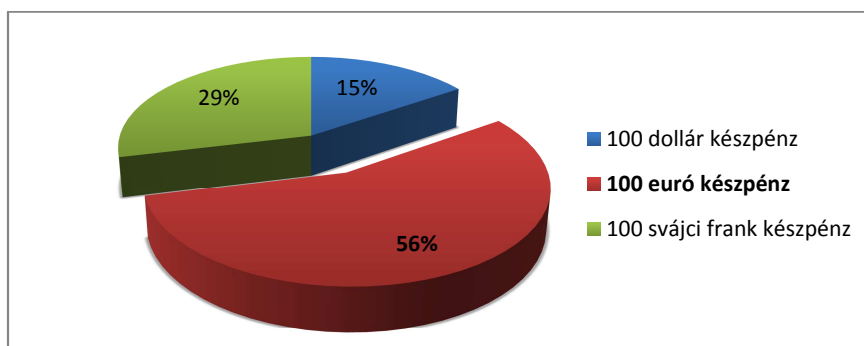

Forrás: saját szerkesztés

A helyes választ (Az ilyen módon létrehozott pénz elértéktelenedne) megjelölők aránya 47,08 százalék. A válaszadók 23,07 százaléká szerint nincs elég aranyfedezet, 25,43 százalék szerint az IMF tiltja a pénznyomtatást, míg 4,42 százalék a kifogyott a tinta a nyomtatóból választ jelölte meg.

A témakör következő kérdése különböző valuták forintban kifejezett értékére vonatkozott. A kérdésre összesen 10848 fő válaszolt, további 646 fő pedig a nem tudom választ jelölte meg. A helyes választ (100 euró készpénz) megjelölők aránya 56 százalék. A válaszadók további 29 százaléká a „100 svájci frank készpénz”, 7 százalék pedig a „100 dollár készpénz” választ jelölte meg (45. ábra).

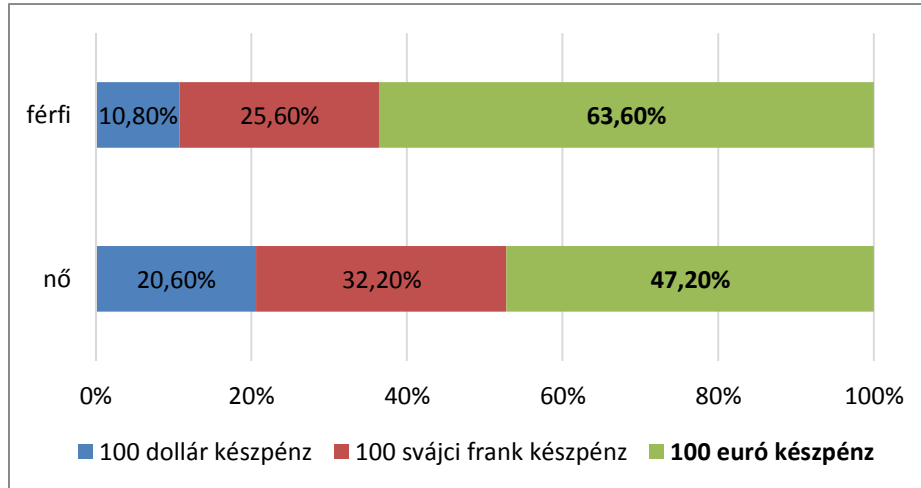
45. ábra Melyik ér többet pillanatnyilag forintban kifejezve?

Forrás: saját szerkesztés

A helyes választ (100 euró készpész) megjelölők aránya a férfiak között magasabb (63,6 százalék), mint a nők körében (47,2 százalék).

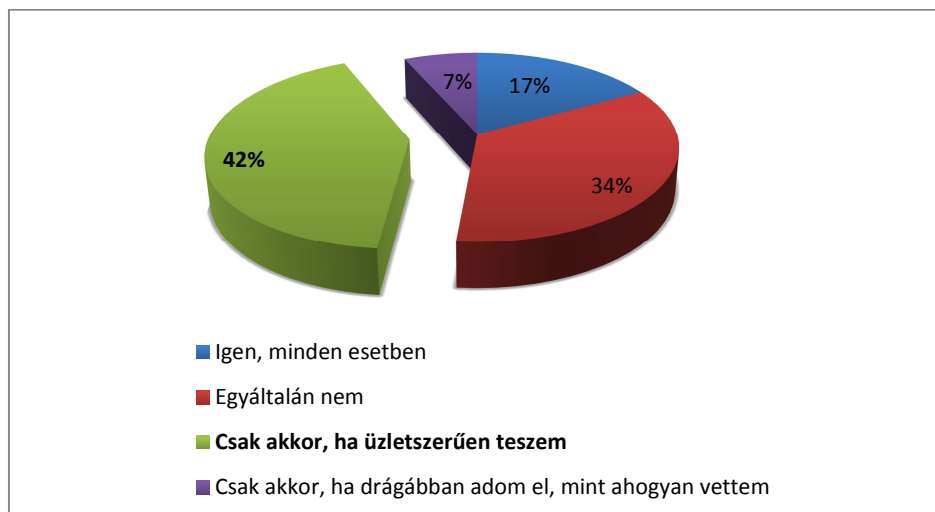
46. ábra Melyik ér többet pillanatnyilag forintban kifejezve?

Forrás: saját szerkesztés

Az internetes aukciókhoz kötődő adózási vonatkozó kérdésre összesen 10034 fő válaszolt, további 1208 fő pedig a nem tudom választ jelölte meg.

47. ábra Kell-e adózni, ha internetes aukción eladod a már megunt tárgyaidat?

Forrás: saját szerkesztés

A helyes választ (Csak akkor, ha üzletszerűen teszem) megjelölők aránya 42 százalék. A válaszadók további 34 százaléka az „egyáltalán nem”, 17 százalék az „igen, minden esetben”, 7 százalék pedig a „csak akkor, ha drágábban adom el, mint ahogyan vettem” választ jelölte meg.

A következő kérdések arra vonatkoztak, hogy a középiskolások szerint elfogadható-e adót csalni, mi jellemző egy becsületes adófizetőre, illetve egy adócsalóra.

A diákok 69 százaléka szerint egyáltalán nem elfogadható adót csalni. A válaszadók 13 százaléka szerint elfogadható az adócsalás, ha túl magasak az adók, 12 százalék a „ha nem értek egyet azzal, ahogyan elköltik a beszedett pénzt”, 6 százalék pedig a „ha mindenki más is ezt csinálja” alternatívát jelölte meg (48. ábra).

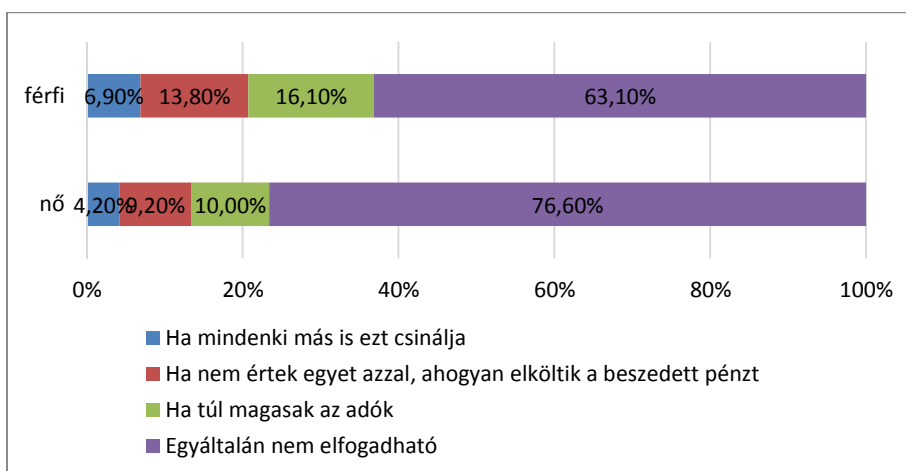
48. ábra Szerinted milyen esetben elfogadható adót csalni?

Forrás: saját szerkesztés

Érdekes különbségeket láthatunk a nemek között. Az „egyáltalán nem elfogadható” válaszlehetőséget megjelölők aránya a nők körében magasabb (76,6 százalék), mint a férfiak körében (63,10 százalék). A férfiak között 16,10 százalék szerint elfogadható az adócsalás, ha túl magasak az adók, míg a nők között ugyanez az arányszám 10 százalék (49. ábra).

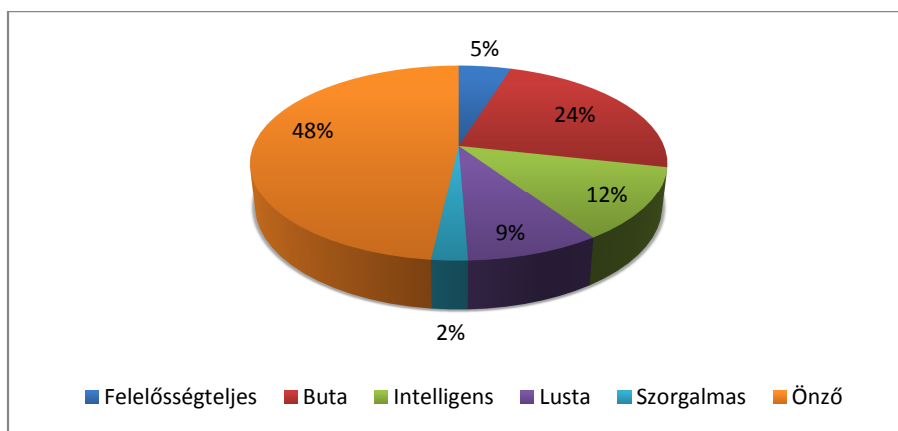
49. ábra Szerinted milyen esetben elfogadható adót csalni?

Forrás: saját szerkesztés

A diákok 48 százaléka szerint az adócsaló ember önző. A válaszadók további 24 százaléka az „buta”, 12 százalék az „intelligens”, 9 százalék a „lusta”, 5 százalék a „felelősségteljes” valamint 2 százalék a „szorgalmas” válaszlehetőséget jelölte meg (50. ábra).

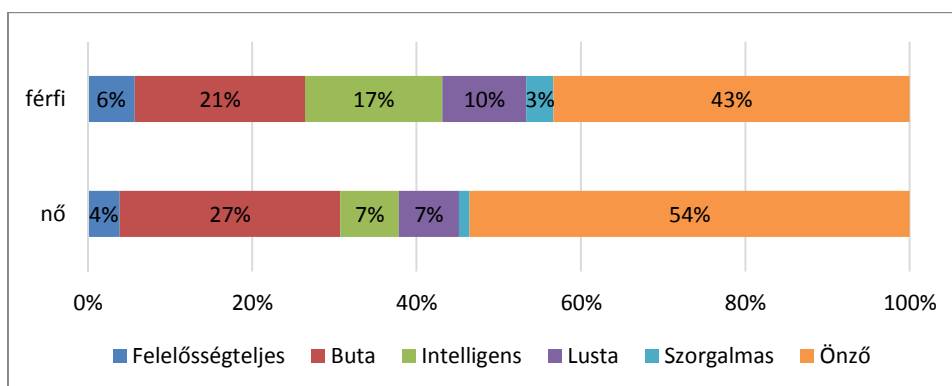
50. ábra Szerinted mi a leginkább jellemző egy olyan emberre, aki adót csal?

Forrás: saját szerkesztés

Az adócsalók jellemzőivel kapcsolatos válaszok nemenkénti összehasonlításakor megállapítható, hogy az „önző” választ megjelölők aránya a nők körében magasabb (54 százalék), mint a férfiak körében (43 százalék). Kiemelendő továbbá, hogy az „intelligens” választ megjelölők aránya a férfiak körében magasabb (17 százalék), mint a nők körében (7 százalék).

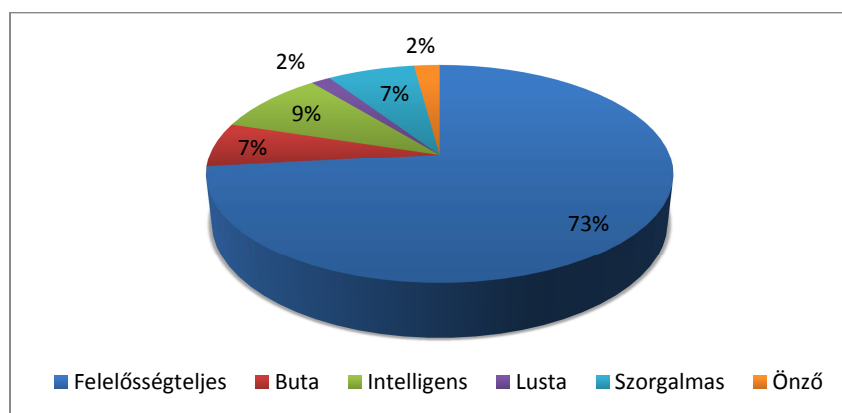
51. ábra Szerinted mi a leginkább jellemző egy olyan emberre, aki adót csal?

Forrás: saját szerkesztés

A diákok többsége (a válaszadók 73 százaléka) szerint egy becsületesen adófizető ember felelősségteljes. A válaszadók további 9 százaléka az „intelligens”, 7-7 százalék a „buta” illetve „szorgalmas”, valamint 2-2 százalék a „lusta” illetve „önző” válaszlehetőséget jelölte meg (52. ábra).

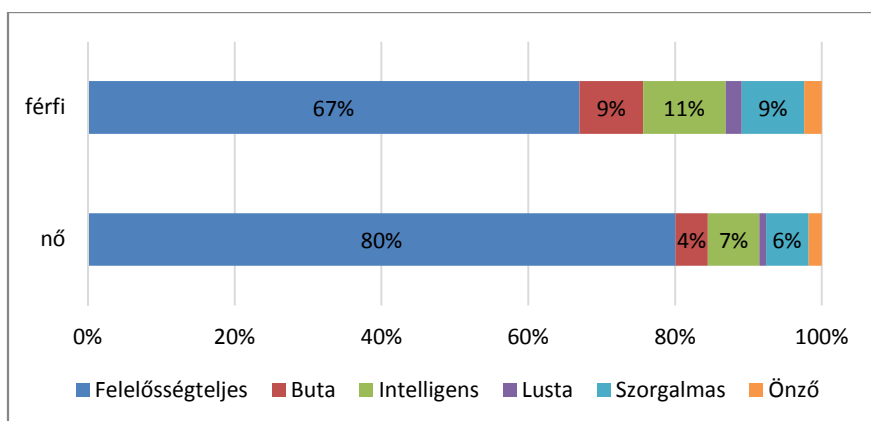
52. ábra Szerinted mi a leginkább jellemző egy becsületesen adót fizető emberre?

Forrás: saját szerkesztés

A becsületes adófizetők megítélésében is különbségek jelentkeznek a fiúk és a lányok között: „felelősségteljes” választ megjelölők aránya a nők körében magasabb (80 százalék), mint a férfiak körében (67 százalék). Kiemelendő továbbá, hogy a „buta” választ megjelölők aránya a férfiak körében magasabb (9 százalék), mint a nők körében (4 százalék).

53. ábra Szerinted mi a leginkább jellemző egy becsületesen adót fizető emberre?

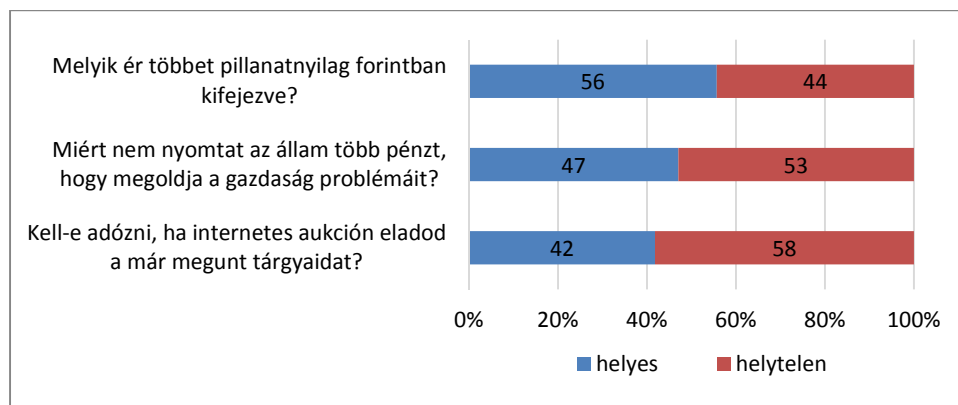

Forrás: saját szerkesztés

Az általános gazdasági ismereteken belül három olyan kérdés szerepelt a kérdőívben, amely esetén volt helyes válasz, így összesen 3 pontot szerezhettek a válaszadók a modulban. A szerzett pontok átlaga 1,28 pont, amelytől az egyes válaszadók pontjai átlagosan 0,94 ponttal térnek el. A válaszadóknak csupán 11 százaléka tudta a maximális 3 pontot elérni a témakörben, a 2 pontot elérők aránya 30 százalék, az 1 pontot elérők aránya 36 százalék és a válaszadók 23 százaléka egy helyes választ sem adott a témakörön belül.

Összegezve az általános gazdasági ismeretek témakör esetén a **valutákkal** kapcsolatos kérdésnél volt a **legmagasabb a helyes választ** megjelölők aránya (54. ábra). A témakörben **legproblémásabbnak** az **internetes aukciókra** vonatkozó kérdés tekinthető, az érvényes választ adók csupán 42 százaléka jelölte meg a helyes választ az említett kérdések esetén.

54. ábra A helyes és helytelen válaszok aránya az általános gazdasági ismeretek témakör kérdései esetén

Forrás: saját szerkesztés

Az általános gazdasági ismeretek témakörben a helyes válaszokra kapott pontszámok átlaga a megszerezhető maximum 3 pontból a nők esetében 1,2 pont lett, amitől az egyes nők pontjai átlagosan 0,92 ponttal térnek el. A férfiak esetében a megszerzett pontok átlaga 1,34 pont lett, amelytől az egyes férfiak pontjai átlagosan 0,95 ponttal térnek el.

Az általános gazdasági ismeretek témakörben szerzett **pontszámok** és a **pénzügyi tudás** értékelésével kapcsolatban megfogalmazható, hogy a különböző pénzügyi tudásszinteken szerzett pontok átlagai tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. Azok körében volt a szerzett pontok átlaga legalacsonyabb (1,01 pont), akik a pénzügyi tudásukat nagyon

rossznak értékelték. Érdekes eredmény, hogy a megszerzett pontok átlaga azon csoportban volt legmagasabb, akik a pénzügyi tudásukat jónak vélték, nem pedig abban a csoportban, akik nagyon jónak. Míg a pénzügyi tudásukat nagyon jónak vélő válaszadók átlagosan 1,24 pontot szereztek, addig a jónak vélő válaszolók átlagosan 1,36 pontot. A pénzügyi tudásukat jónak vélő kitöltők pontjai átlagosan 0,94 ponttal térnek el az 1,36-es átlagpontszámtól, és a nagyon jónak vélő kitöltők pontjai átlagosan 0,99 ponttal térnek el az 1,24-es átlagpontszámtól.

Az általános gazdasági ismeretek témakörben a helyes válaszokra kapott **pontszámok** átlaga a kereskedelmi, gazdasági **képzési területűek** esetében 1,29 pont lett (0,95 pont szórással), az egyéb képzési területűek esetében pedig a megszerzett pontok átlaga 1,27 pont lett (0,93 pont szórással).

Az általános gazdasági ismeretek témakörben a **pénzügyi ismeretek forrása** alapján képzett csoportokban a **szerzett pontok** átlaga tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. Az általános gazdasági ismeretek témakörben szerzett pontszámok átlaga azok körében volt a legmagasabb (1,48 pont, 0,99 pont szórással), akik az internetről szerzik a pénzügyi ismereteiket. Az iskolából tájékozódók körében a szerzett pontszámok átlaga 1,39 pont volt (0,94 pont szórással). A legalacsonyabb a teljesítmény átlaga (0,88 pont, 0,89 pont szórással) azok körében, akik saját bevallásuk szerint nem rendelkeznek pénzügyi ismeretekkel.

Az általános gazdasági ismeretek témakörben megfogalmazható, hogy az egyes **korcsoportokban** a szerzett **pontok** átlaga tekintetében szignifikáns különbségek fedezhetők fel. A legmagasabb átlagpontszámot a 19 év felettek érték el (1,41 pont, 1,01 pont szórással), a legalacsonyabb átlagpontszámmal (1,19 pont, 0,92 pont szórással) pedig a 16 évesek rendelkeznek.

6. táblázat Az általános gazdasági ismeretek kérdéskörben szerzett pontszámok

Nem	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
nő	1,20	0,92
férfi	1,34	0,95
Pénzügyi tudás	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Nagyon rossz	1,01	0,94
Rossz	1,23	0,93
Közepes	1,25	0,93
Jó	1,36	0,94
Nagyon jó	1,24	0,99
Képzési terület	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Kereskedelmi, gazdasági	1,29	0,95
Egyéb	1,27	0,93
Pénzügyi ismeretek forrása	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
Iskolából	1,39	0,94
Amit a családtól látok	1,23	0,91
Interneten tájékozódok	1,48	0,99
Barátoktól	0,98	0,88
Saját tapasztalatomból	1,25	0,95
Egyéb forrásból	1,22	0,94
Nincsenek pénzügyi ismereteim	0,88	0,89
Korcsoport	Teljesítmények átlaga, pont	Teljesítmények szórása, pont
14	1,27	0,94
15	1,20	0,91
16	1,19	0,92
17	1,30	0,93
18	1,37	0,95
19	1,39	0,97
19 felett	1,41	1,01

Forrás: saját szerkesztés

3. Econventio-index és attitűd-index

A modell 6 dimenziójának összesúlyozásából előállítható Econventio-index, melyet minden dimenzió ugyanolyan súllyal alakít. **Az Econventio-index értéke 2013-ban 42,5 százalék lett**, szemben a tavalyi 45 százalékos átlagos teljesítménnyel. Ez az érték nem mutat romlást az elmúlt évhez képest, csupán annak köszönhető, hogy az elmúlt évhez képest eggyel több olyan kérdésszerepelt a tesztben, ahol ajánlatokat kellett összehasonlítani és döntést hozni, ez a kérdéstípus pedig problematikusnak bizonyult a középiskolások számára.

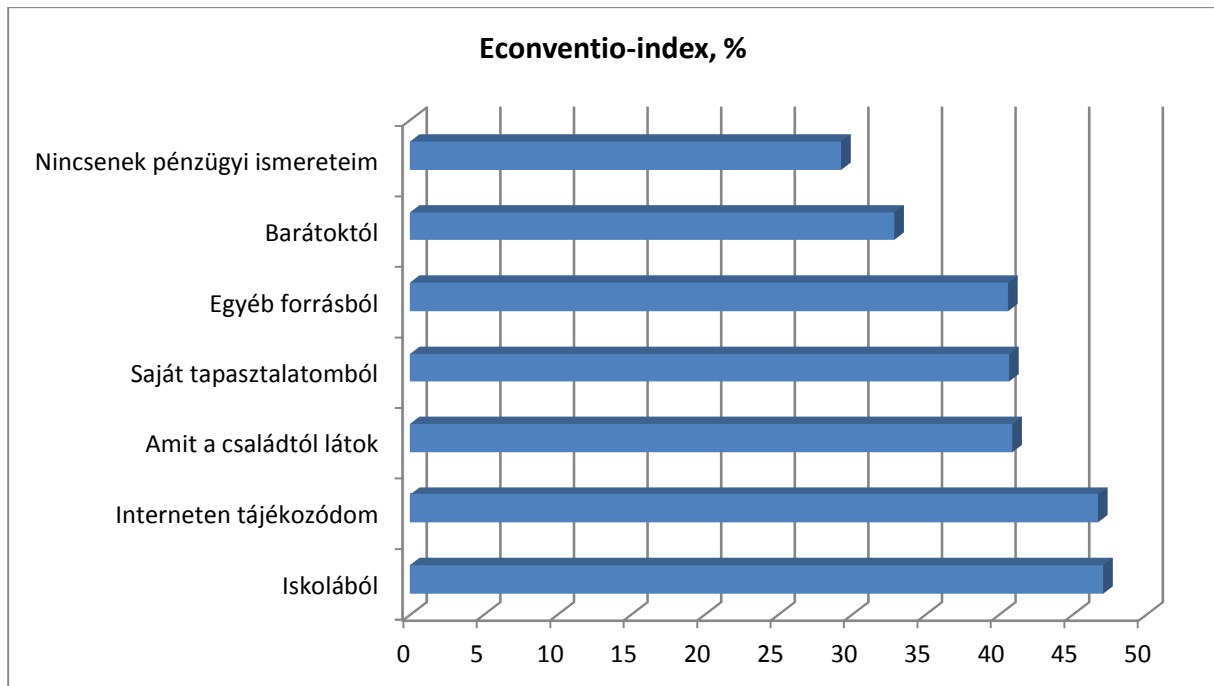
A középiskolások fele 47 százaléknál rosszabb eredményt ért el a teszten, míg 64 százaléknál jobb teljesítményt a kitöltők csupán 10 százaléka nyújtott. A legjobb eredményt elérő teljesítménye 93% volt.

Szignifikánsan rosszabb eredményt értek el a teszten a 14-15 évesek (40%), mint a többi korcsoport. A 18+ korcsoport átlagteljesítménye 46%.

Szignifikáns kapcsolat mutatható ki a tájékozódási forma és az Econventio-index között. **Szignifikánsan rosszabb átlageredményt (29%) értek el másokhoz képest azok, akiknek sajátbevallásuk szerint nincsenek pénzügyi ismeretei.**

Az otthoni mintázatot követők szignifikánsan rosszabb átlageredményt (41%) értek el az iskolából vagy internetről tájékozódókhoz képest (47%).

55. ábra Az Econventio-index értéke különböző csoportokban

Forrás: saját szerkesztés

A teszten a fiúk picivel jobb eredményt (43%) értek el, mint a lányok (42%).

A tudásteszten **jobb eredményt** (45%) értek el azok, akik **korábban tanultak pénzügyi ismereteket**, illetve, akik gazdasági középiskolában tanulnak. Azonban a nem gazdasági képzésekre járók átlagteljesítménye (42%) mindösszesen 3 százalékponttal rosszabb, mint a gazdasági képzésekben tanuló társaiké; azt mondhatjuk, hogy **nincs kiugróan nagy különbség** a két csoport között. **Ez pedig arra utalhat, hogy a diákok jelentős része nem tanult pénzügyi ismereteket, akik pedig tanultak, nem tudják tárgyi tudásukat a hétköznapi élet problémáiban megfelelően kiaknázni.**

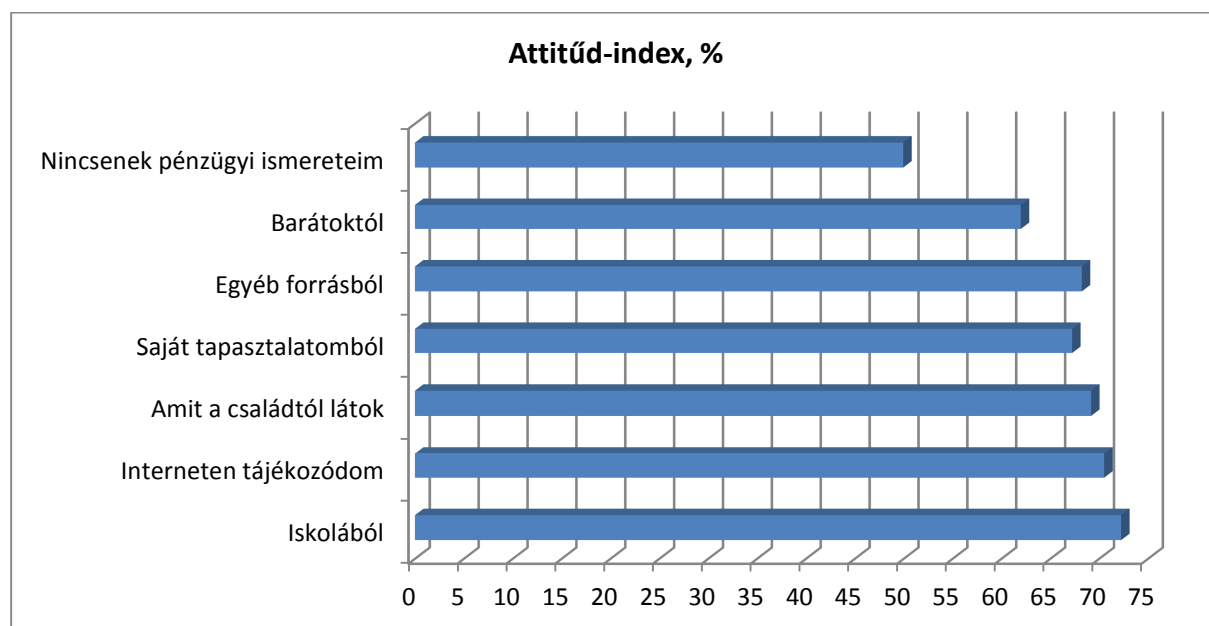
Emellett a szakiskolákban tanulók átlagteljesítménye (34%) szignifikánsan rosszabb a többi iskolatípusban tanuló társaikhoz képest.

A 2013-as felmérés során kifejlesztettünk egy, a diákok pénzügyekhez való hozzáállását, attitűdjét jellemző, 0-100 között mozgó indexet, melynek nagyobb értéke pozitívabb

attitűdöt jelent. Ennek 2013-ban mért értéke 69, mely arra utal, hogy a diákok érdeklődnek, inkább pozitívan állnak a pénzügyekhez. A felmérés szignifikáns kapcsolatot mutatott ki a tudásteszten elért teljesítmény és az attitűd között: nagyobb érdektelenség szignifikánsan gyengébb teljesítményt indukálhat.

Összehasonlításként utólag előállítottuk a 2012-es attitűd indexet, melynek értéke is 69%.

56. ábra Az attitűd-index értéke különböző csoportokban

Forrás: saját szerkesztés

4. Összegzés, javaslatok

A középiskolás diákok pénzügyi attitűdje alapvetően pozitív, azonban gyakorlatban alkalmazható tudásszintjük az elmúlt három év tapasztalata alapján nem nevezhető jónak, mely részben a pénzügyi gazdasági oktatás hiányának, illetve az otthon látott nem megfelelő mintázatoknak viselkedéseknek tulajdonítható. E mellett, akik pénzügyi, gazdasági oktatásban részesültek nem tudják megfelelően alkalmazni tudásuk gyakorlati problémák megoldásakor.

Az elmúlt három teszt eredményei alapján megadhatóak azon területek, melyek fejlesztésre szorulnak. Különösen **problematikusnak** mutatkoznak azon kérdések, melyek számítási készségeket igényelnek, ahol különböző ajánlatokat kell összehasonlítani, emellett a tőzsdével, hitelekkel, a munkavilágával kapcsolatos kérdések is problematikusak. Ezekre a

problémákra, illetve ismeretekre fel kell készíteni a diákokat, mire nagykorúak lesznek. Ennek a felkészítésnek az egyik terepe – a diákok véleménye alapján is – az iskola.

Ebből fakadóan fontos és ajánlott lenne középiskolákban általánosan bevezetni a **gyakorlatban is alkalmazható pénzügyi ismeretek oktatást**, melyet ugyan a NAT is tartalmaz, de fontos egy olyan kivitelezés megvalósítása, ahol a hangsúly egyrészt a **gyakorlatiasságon**, másrészt a **mindenki által tanulandó ismereteken** van. Ott, ahol már van pénzügyi oktatás, szükséges lenne a gyakorlatiasság növelése.

Mivel a diákok mintázatokat követnek, az oktatás során fontos szerepe van a képzők, azaz a **pedagógusok** képzésének is. Azonban e ponton nem csak a gyakorló pedagógusokról, hanem a **jövő pedagógusairól** is, azokról, akik jelenleg még az egyetemek, főiskolák falai között vannak, azaz fontos lenne a **pedagógusképzésbe** bevonni a pénzügyi ismeretek oktatását is.

A gondolkodásmód és a humánerőforrás fejlesztése mellett hasonlóan fontos kérdés a megfelelő **segédanyagok** biztosítása, melyből a diákok tanulhatnak. Jelenleg számok portál, internetes oldal, segédanyag érhető el a témakörrel kapcsolatosan, azonban fontos, hogy a tanulás, az ismeretek szerzése közben a diák ne legyen magára hagyva, vezetve legyen, azaz valamilyen segítséget kapjon.